

waterschapsbedrijf
limburg

water. samen halen we er meer uit

Ontwerp MJR 2022-2031 en Ontwerp Begroting 2022

(versie AB 21-07-2021)

Maria Theresialaan 99
Postbus 1315
6040 KH ROERMOND

T +31 (0)88 842 00 00

E info@wbl.nl

I wbl.nl

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	7
1.1	Planning en Controlcyclus	7
1.2	Meerjarenraming en Begroting	7
1.3	Strategisch Kader	8
2	DE PROGRAMMAVERANTWOORDING	10
2.1	Programma zuiveren	10
2.1.1	Zuiveren: Wat willen we bereiken?	10
2.1.2	Zuiveren: Wat gaan we er voor doen?	12
2.1.3	Zuiveren: Wat mag het kosten?	16
3	BEGROTING 2022; DE PARAGRAFEN	30
3.1	Ontwikkelingen sinds het vorig begrotingsjaar	30
3.2	Uitgangspunten en normen	31
3.3	Incidentele baten en lasten	31
3.4	Kostentoerekening	31
3.5	Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen	32
3.6	Waterschapsbelastingen	32
3.7	Financiering	32
3.7.1	Financieringsstatuut	32
3.7.2	Algemene externe ontwikkelingen	33
3.7.3	De ontwikkeling in de financierings-, beleggings- en vermogensbehoefte	33
3.7.4	De ontwikkeling van de renterisiconorm en de kasgeldlimiet	34
3.7.5	Relatie rentevisie en liquiditeitenbeheer	34
3.7.6	De waterschapfinanciering	35
3.8	Weerstandsvermogen	35
3.9	Bedrijfsvoering	35
3.10	Verbonden partijen	36
3.11	EMU-saldo 2022-2027	36
4	DE BEGROTING NAAR PROGRAMMA'S	39
5	DE BEGROTING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTDRAGERS	40
5.1	Kosten van Bedrijfsondersteuning naar BBP-opzet	40
5.2	De Begroting 2022 naar kostendragers	40
6	DE BEGROTING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN	42
6.1	Begroting 2022 en MJR	42
6.2	Baten naar soort Begroting 2022 en MJR	43
6.3	Begroting 2022: De bijdrage van het Waterschap Limburg	43
7	BIJLAGEN	46
7.1	Bijlage 1: Meerjareninvesteringsplan volgens BBP	47
7.2	Bijlage 2: Rekenuitgangspunten en waarderingsgrondslagen	48
7.3	Bijlage 3: Risicomatrix (vastgesteld door AB 19-09-2020)	52
7.4	Bijlage 4: Staat van activa	55
7.5	Bijlage 5: Staat van eigen kapitaal, reserve en voorzieningen	56
7.6	Bijlage 6: Staat van geldleningen	57

Van Directie Team
ID-nummer WBL-1085923975-305
Onderwerp Ontwerp MJR 2022-2031 / Begroting 2022

**waterschapsbedrijf
limburg**

water. samen halen we er meer uit

**ONTWERP MJR 2022-2031
EN BEGROTING 2022**

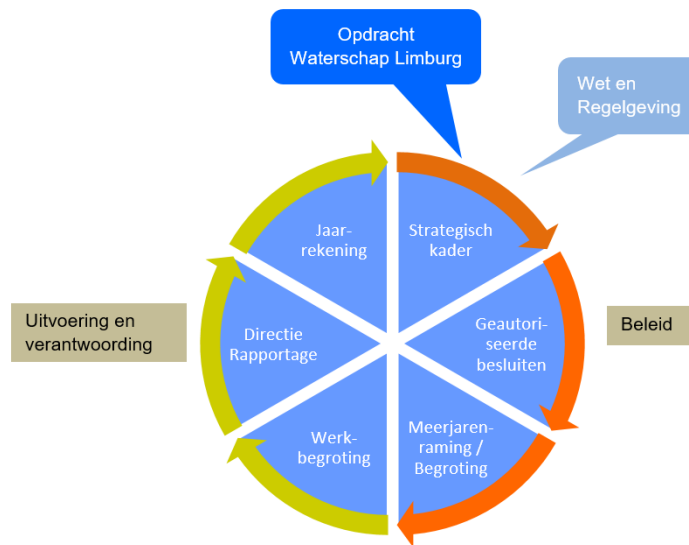

1 INLEIDING

Het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) is een Openbaar Lichaam dat per 2004 is opgericht als een Gemeenschappelijke Regeling van twee Limburgse waterschappen. Door de fusie van deze twee waterschappen per 2017 tot het all-in Waterschap Limburg (WL), is het Waterschap Limburg per 2017 de enige moederorganisatie.

1.1 Planning en Controlcyclus

De 'bestuurlijke planning & control cyclus' ziet er als volgt uit

1.2 Meerjarenraming en Begroting

De Meerjarenraming (MJR) wordt behandeld voorafgaand aan de Begroting. Bij de begroting stelt het algemeen bestuur de kaders voor zowel het beleid als de financiën voor het komende jaar vast. Bij de behandeling van de begroting dient te worden aangegeven – in de situatie dat de MJR op een eerdere datum (bijv. in het voorjaar) behandeld wordt dan de begroting – welke van de gehanteerde normen en uitgangspunten in belangrijke mate afwijken van het voorafgaande begrotingsjaar én van de MJR.

Bij het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) worden MJR + Begroting gelijktijdig in het voorjaar behandeld; voor de beleids- en verantwoordingscyclus betekent dit dat een fysiek gescheiden document MJR en Begroting niet noodzakelijk is.

In deze opzet worden de beleidsmatige en financiële kaders voor de MJR door het Dagelijks Bestuur behandeld in december voorafgaand aan het jaar van het opstellen van de MJR en de Begroting.

De MJR moet in beginsel structureel sluitend zijn, dat wil zeggen dat lasten en baten aan het einde van de meerjarenperiode in evenwicht moeten zijn

Functie van Meerjarenraming (MJR) en Begroting

De meerjarenraming is gebaseerd op het beleid dat door het waterschap wordt gevoerd en de financiële gevolgen daarvan voor het Waterschapsbedrijf, waaronder de lasten en baten van het bestaande en het nieuwe beleid.

De Begroting 2022 van het WBL vormt input voor de bepaling van het tarief van de zuiveringsheffing voor het jaar 2022 door het Waterschap Limburg.

De taakstelling WBL: “Zuiveren en verwerken van afvalwater” wordt uitgewerkt langs de vastgestelde strategische doelen en thema’s.

Voor de overzichtelijkheid wordt bij deze uitwerking steeds hetzelfde stramien gevolgd:

1. Wat willen we bereiken?

Onder ‘wat willen we bereiken’ wordt verwoord welke doelstellingen we nastreven en welke effecten we willen bereiken.

2. Wat gaan we er voor doen?

Bij ‘wat gaan we ervoor doen’ vermelden we de huidige status en welke activiteiten worden ondernomen om de doelstellingen te bereiken.

3. Wat mag het kosten?

In dit onderdeel wordt de financiële gevolgen gecompriemd weergegeven en wordt de afwijking ten opzichte van de vorige MJR / Begroting gepresenteerd.

Daarnaast zijn in onderhavig document de overige verplichte paragrafen volgens de Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) opgenomen. Hierin wordt ingegaan op de externe en interne ontwikkelingen relevant voor de uitvoering van het beleid, de rekenuitgangspunten, de lopende en voorgenomen investeringen.

Ook wordt aandacht besteed aan het weerstandsvermogen en de financiering op WBL-niveau. Verder worden de (eventuele) verbonden partijen toegelicht en komt de bedrijfsvoering aan de orde. Tot slot wordt het EMU saldo¹ nog in beeld gebracht.

Tot slot wordt nog ingegaan op de kostendrager (lees de taak “Zuiveren en verwerken van afvalwater”), de kosten en opbrengsten en wordt bij laatstgenoemd onderdeel een korte analyse gegeven van de wijzigingen ten opzichte van de vorige MJR.

1.3 Strategisch Kader

Het strategisch kader (de strategisch uitgangspunten) voor de MJR is in 2020 op strategisch/tactisch niveau nader uitgewerkt in het strategisch plan, waarmee de organisatie stuurt op de realisatie van de strategisch gestelde doelen. De manier waarop het WBL uitvoering geeft aan de taakopdracht is daartoe ingepast in een structurele aanpak en een continu proces, waarbij onze strategische thema’s en doelen rechtstreeks zijn verbonden aan de opdracht Waterschap Limburg.

Naast onze focus op de taak “Zuiveren en verwerken van afvalwater” geven we uitvoering aan andere uitdagingen zoals aanpak nieuwe probleemstoffen, energieneutraal, circulair en klimaatbestendig. Bij het aangaan van de uitdagingen wordt nauwe samenwerking en afstemming gezocht met het waterschap en onze andere partners in de waterketen.

De belangrijkste bronnen om tot dit Strategisch kader te komen zijn:

- Bestaande wet- en regelgeving
- Convenanten
- Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030
- Opdrachtverlening Waterschap Limburg aan WBL (4 oktober 2018)

- Bestuursprogramma WL 2019-2023 (19 april 2019)

¹ Het overheidssaldo of EMU-saldo is binnen de Europese Unie een belangrijke indicator voor de gezondheid van de overheidsfinanciën.

- Kadernota WL 2021-2026 voor wat betreft de zuiveringstaak
- Voorontwerp Waterbeheerprogramma 2022-2027

2 DE PROGRAMMAVERANTWOORDING

Op grond van de “Gemeenschappelijk Regeling WBL” is WBL door het Waterschap Limburg belast met de uitvoering van de taak “Zuiveren en verwerken van afvalwater” (vallend onder programma Zuiveren en waterketen van Waterschap Limburg). De zuiveringstaak omvat de bouw, de exploitatie, het onderhoud en het beheer van alle zuiveringstechnische werken met toebehoren.

WBL kent daarom één programma zuiveren en één kostendrager zuiveringsbeheer.

2.1 Programma zuiveren

Om invulling en uitvoering aan het programma Zuiveren te geven zijn strategische thema's bepaald en per thema relevante doelen benoemd.

De strategische thema's zijn:

- Schoon en ecologisch gezond water
- Vergroten duurzaamheid
- Vergroten maatschappelijke waarde

Om de gestelde doelen te behalen zijn Kritische succesfactoren gedefinieerd, die ondersteunend zijn aan de te behalen doelen en waar derhalve invulling aan gegeven moet zijn.

2.1.1 Zuiveren: Wat willen we bereiken?

Schoon en ecologisch gezond water

Schoon en ecologisch gezond water betekent focus op de kwaliteitsdoelstelling van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). We geven uitvoering aan het Limburgse effluentbeleid (fosfaat (P) en stikstof (N)) en aanvullende normen. We richten ons op nieuwe stoffen (microverontreinigingen met een prioriteit voor medicijnresten). We passen het gedachtegoed toe van normgericht naar effectgericht (denk aan redeneerlijen afnameafspraken), zoeken naar andere toepassingen voor ons effluent en hebben meer grip op influent (indirecte lozingen) en bronaanpak.

Daartoe ontwikkelen en gebruiken we nieuwe en efficiëntere technieken en technologieën in het zuiveringsproces.

Voldoen aan de Kaderrichtlijn Water

De effluentkwaliteit voldoet tijdig (uiterlijk 2027) aan de eisen voor fosfaat- en stikstofverwijdering uit het Limburgs effluentbeleid, met als doel om het ontvangende oppervlaktewater te laten voldoen aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water. Hierbij staat een integrale, doelmatige benadering binnen de afvalwaterketen centraal en kijken we effectgericht in plaats van normgericht naar maatregelen.

Verwijderen van medicijnresten, micro's en overige stoffen, prioriteit bij verwijderen van medicijnresten

Inzicht in prioritering en vaststellen van normen is daarbij essentieel. Op basis van inzicht krijgen in de aanwezigheid van microverontreinigingen in het afvalwater en het effect hiervan op het milieu, zetten we in op een efficiënte wijze van verwijdering van deze stoffen. In 2030 verwijderen we medicijnresten, micro's en overige stoffen op "hotspot"² locaties.

Voor 100% voldoen aan afnameafspraken uiterlijk in 2027

² Door de Unie van Waterschappen is een theoretische benadering uitgevoerd voor de bepaling zuiveringen die grootste uitdaging kunnen hebben met medicijnresten (bijvoorbeeld groot aanvoergebied, lozing op klein en/of kwetsbaar water). Voor WBL is daar met name Hoensbroek naar voren gekomen. Deze locaties worden "hotspots" genoemd. WBL onderzoekt nu de feitelijkheden samen met Waterschap Limburg om vast te stellen waar extra maatregelen daadwerkelijk nodig zijn.

Door toepassing van de redeneerlijn overstortlozingen (van normgericht naar effectgericht) willen WL en WBL de afnameverplichting en de waterkwaliteitsdoelen op een doelmatige wijze realiseren. Hierbij wordt gekeken naar de balans tussen waterkwaliteit en maatschappelijke kosten.

Andere toepassingen voor gezuiverd water (toepassen van effluent)

Door in dialoog met de stakeholders concrete afzetmogelijkheden te verkennen en in 2025 te realiseren. Hiermee dragen we bij aan de doelen voor waterkwaliteit, circulariteit, klimaatadaptatie en waarde creatie.

Managen van influent (influent managementplan en bronaanpak)

Om de doelmatige en goede werking van onze assets te beschermen gaan we versturende lozingen identificeren en beïnvloeden via o.a. bewustwording, samenwerking en regulering. Door beïnvloeding op verschillende niveaus (burgers, bedrijfsleven (bijv. ook producenten van medicijnen), gemeenten, overheid) gaan we de bronaanpak verbeteren zodat wij onze taken efficiënt en betaalbaar kunnen blijven uitvoeren.

Vergroten duurzaamheid

Vergroten duurzaamheid betekent focus op het energie- en klimaatneutraal, circulair en sociaal duurzaam uitvoeren van onze taken en werkzaamheden. Dit houdt in dat de werkzaamheden geen negatieve impact op milieu hebben en een blijvend positief effect hebben op menselijk gezondheid, welbevinden en welvaart. Een integrale aanpak is noodzakelijk om de complexiteit van afwegingen te kunnen beheersen.

Energie verduurzamen

Het energieverbruik wordt volledig verduurzaamd waarbij in 2025 tenminste zoveel energie wordt opgewekt uit hernieuwbare niet-fossiele bronnen als wordt verbruikt.

Klimaatneutraal per 2050

Voor alle bedrijfsactiviteiten wordt er netto geen CO₂ afkomstig uit fossiele brandstof en geen andere broeikasgassen uitgestoten.

Klimaatbestendig per 2030

We willen per 2030 volledig binnen geaccepteerde risico's bestand zijn tegen de effecten van klimaatverandering en bijdragen aan de bestrijding van de gevolgen.

Volledig circulair in 2050

Het einddoel (100% circulair zijn) geldt voor alle materiaal- of grondstofstromen van WBL. Belangrijke grondstofstromen voor WBL zijn water, slib, nutriënten en alle bouwmaterialen en kantoorartikelen.

Toename of stabiliteit van biodiversiteit op onze terreinen in relatie tot de directe omgeving

Bij inrichting van onze terreinen houden we in toenemende mate rekening met mogelijkheden om biodiversiteit en ecosysteemdiensten te vergroten en te stabiliseren.

Minimaliseren van emissies die een ongunstig effect kunnen hebben op ecologie, naar bodem, water en atmosfeer

Het betreft emissies anders dan broeikasgassen en genormeerde effluent emissies omdat die elders worden beschreven. Het betreft overige stoffen-, geur- of geluidsemissies met een negatief effect op milieu en maatschappij.

Vergroten sociale duurzaamheid

We streven een zodanige interactie na tussen mensen via formele en informele processen, systemen en relaties, dat er sprake is van een blijvend en positief effect op menselijk welzijn, welbevinden en welvaart. We onderkennen daarbij een organisatie-interne kant en een organisatie-externe kant.

Vergroten maatschappelijke waarde

Vergroten maatschappelijke waarde betekent focus op het verwaarden van producten, diensten en kennis, zowel van binnen naar buiten als van buiten naar binnen, door actief verbinding te maken met de omgeving, kennispartner te zijn vanuit innovatiekracht en door netwerkdenken en ketensamenwerking.

Waarde naar buiten brengen

Door het ontwikkelen en leveren van business gerelateerde producten en diensten aan partners gebaseerd op onze kennis en informatie zodanig dat het leidt tot een hoge waardering van onze partners.

Waarde naar binnen halen

Door het vóórlopen in innovatie en het halen van kennis en informatie zodanig dat het leidt tot een hoge innovatie succes ratio en hoge waardering voor onze netwerkpartners.

Keuzes wegen op duurzaamheid, kwaliteit en prijs

De keuzes die we maken voegen waarden toe aan de maatschappij omdat we de keuzes wegen op duurzaamheid, kwaliteit en prijs.

Kritische succesfactoren

Om de ambities van WBL en Waterschap Limburg (o.a. uit de Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030) te kunnen realiseren zijn en worden de innovatieve ontwikkelingen op technologisch vlak gevolgd en (indien relevant) onderzocht op toepasbaarheid en haalbaarheid voor het WBL. De ontwikkelingen worden daartoe getoetst aan de mate waarin de innovaties bijdragen aan het bereiken van de strategische thema's en doelen.

De infrastructuur van WBL (ten behoeve van transporteren, zuiveren en slibverwerking) voldoet aan de effluenteisen, afnameverplichting en veiligheid.

2.1.2 *Zuiveren: Wat gaan we er voor doen?*

Schoon en ecologisch gezond water

Voldoen aan de Kaderrichtlijn Water
Uitgangspunt is dat uiterlijk 1-1-2027 alle Limburgse rwzi's voldoen aan de kwaliteitseisen die zijn vastgesteld in het Limburgse effluentbeleid voor fosfaat- en stikstofverwijdering. We kijken hiervoor naar maatregelen in de keten of op de rwzi's en bij de selectie van maatregelen kijken we integraal en effectgericht naar de toegevoegde waarde. Ondoelmatige of disproportionele maatregelen stellen we ter discussie.

Evenals de nieuwe biologische zuivering Weert worden de zuiveringen Stein en Panheel aangepast volgens het Verdygo-concept. Daarmee wordt bijgedragen aan de nagestreefde transitie in de infrastructuur om het Verdygo-concept in 2030 bij 75% van de zuiveringen te hebben geïntroduceerd en het bij tenminste 2 zuiveringen volledig is uitgevoerd.

Verwijderen van medicijnresten, micro's en overige stoffen, prioriteit bij verwijderen van medicijnresten

Op rwzi's die een grote impact hebben op de kwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater of drinkwaterbronnen ("hotspot") wil WBL met name medicijnresten (maar tegelijkertijd ook andere microverontreinigingen) grotendeels (voor 70-80%) verwijderen. Hiervoor doen we onderzoek naar de meest effectieve en efficiënte manieren. We werken nauw samen met WL en andere stakeholders om de gezamenlijke ambities af te stemmen. In overleg met Waterschap Limburg is besloten om een demo-proef uit te voeren op rwzi Simpelveld. Het project poederkooldosering in Nereda Simpelveld geeft hier invulling aan en is opgenomen in het innovatieprogramma.

Voor 100% voldoen aan afnameafspraken uiterlijk in 2027

In de periode 2020-2022 worden met alle gemeenten afnameafspraken gemaakt over de capaciteit waarmee het afvalwater van gemeenten door WBL naar de rwzi's afgevoerd moet worden. Hierbij wordt door het Waterschap Limburg (en Rijkswaterstaat) op een effectgerichte manier gekeken naar de impact van maatregelen tegen riooloverstorten op het oppervlaktewater en wordt deze impact gezamenlijk met gemeenten en Waterschapsbedrijf Limburg afgewogen tegen de (maatschappelijke) kosten van deze maatregelen. In de periode tot en met 2027 worden de maatregelen door het Waterschapsbedrijf Limburg voltooid waarmee deze afnameafspraken daadwerkelijk gerealiseerd worden.

Andere toepassingen voor gezuiverd water in 2025

WBL gaat actief op zoek naar andere hergebruiktoepassingen voor effluent. Denk hierbij aan toepassing in landbouw of industrie of bijv. droogtebestrijding. Dit doen we door in dialoog met de stakeholders concrete afzetmogelijkheden te verkennen en deze cases door te ontwikkelen en te verwezenlijken.

Managen van influent (influent managementplan en bronaanpak)

We beschermen onze rwzi's en de waterkwaliteit door aan de voorkant versturende lozingen te identificeren en reduceren en inzage te krijgen in de lozing van stoffen en hoeveelheden op verschillende niveaus: burgers, gemeenten, overheid, bedrijfsleven (bijv. ook producenten van medicijnen) ten behoeve van bronaanpak. We werken daarbij nauw samen met onze partners in de waterketen.

Vergroten duurzaamheid

Energie verduurzamen; energieneutraal in 2025

Dit betekent dat we ons energieverbruik volledig verduurzamen en we in 2025 tenminste zoveel energie opwekken uit hernieuwbare niet-fossiele bronnen als wordt verbruikt. Hernieuwbare niet-fossiele energiebronnen zijn zon en aardwarmte (geothermie) en afgeleide bronnen als wind, lucht (aerothermie), water (hydrothermie en waterkracht), biomassa, gas van rioolzuiveringsinstallaties en biogassen. Om de doelen energieneutraliteit en (grotendeels) klimaatneutraliteit te kunnen realiseren en bij te dragen aan maatschappelijke waarde creatie, is door het AB ingestemd met onderzoek naar het verruimen van de bestuurlijke randvoorwaarden voor de realisatie van eigen opwek van elektriciteit uit hernieuwbare bronnen.

Klimaatneutraal per 2050

Klimaatneutraliteit houdt in dat voor alle bedrijfsactiviteiten er netto geen CO₂ afkomstig uit fossiele brandstof en geen andere broeikasgassen worden uitgestoten. In 2050 emitteren wij op jaarbasis netto (zonder compensatie) geen fossiele brandstof gerelateerde en overige broeikasgassen (methaan, lachgas, CFK, SF₆, etc.).

Klimaatbestendig per 2030

We willen per 2030 volledig binnen geaccepteerde risico's bestand zijn tegen deze effecten van klimaatverandering en bijdragen aan de bestrijding van de gevolgen. Het risico dat assets beïnvloed worden door de gevolgen van klimaatverandering blijft bestaan, maar we nemen maatregelen om dit risico tot acceptabel niveau te brengen. Klimaatadaptatie is hieraan gerelateerd en hier ligt een relatie met circulariteit en sociale duurzaamheid via bijvoorbeeld het hergebruiken van effluent voor droogtebestrijding (natuur en irrigatie landbouw).

Volledig circulair in 2050

Circulariteit wordt gekenmerkt door het behoud van materialen en zo hoogwaardig mogelijk hergebruik in de diverse kringlopen, zodanig dat afval niet bestaat en in plaats daarvan van producten kan worden gesproken.

In 2050 hebben we de situatie gerealiseerd dat al het materiaal dat in eigendom komt van WBL geen afval wordt of blijft. Dat alle ingekochte materialen, producten en onderdelen al (her-) gebruikt zijn en materialen zo hoogwaardig mogelijk worden ingezet / hergebruikt als ze WBL verlaten.

Verdere subdoelen of mijlpalen om dit hoofddoel te bereiken zijn als volgt geformuleerd:

- we maken gebruik van alle mogelijkheden om slib duurzaam te gebruiken/in te zetten en hierbij de hoogst mogelijke waarde te realiseren (ecologisch en sociaal maatschappelijk in balans);
- we maken gebruik van alle mogelijkheden voor het duurzaam terugwinnen van grondstoffen;
- we maken minimaal gebruik van primaire grondstoffen en hulpstoffen;
- we verlengen de inzetbaarheid van materialen, grondstoffen, componenten en producten in waardecycli en smeren zo de impact/footprint uit over een langere periode.

Toename of stabiliteit van biodiversiteit op onze terreinen in relatie tot de directe omgeving

We hebben industriële terreinen in bezit en die zullen op basis van veiligheid en praktische werkbaarheid ingericht moeten zijn. We zullen daarbij in toenemende mate rekening houden met mogelijkheden om de biodiversiteit en ecosysteemdiensten te stabiliseren en mogelijk te vergroten. Het belang van biodiversiteit of biologische diversiteit (maat voor verscheidenheid aan levensvormen (soorten, genen,...)) betreft baten die de levende natuur de mens oplevert. Denk aan het leveren van schoon drinkwater, natuurlijke plaagbestrijding en culturele ecosysteemdiensten.

Minimaliseren van emissies die een ongunstig effect kunnen hebben op ecologie, naar bodem, water en atmosfeer

Het betreft emissies anders dan broeikasgassen en genormeerde effluent emissies omdat die elders worden beschreven. Het betreft overige stoffen-, geur-, licht- of geluidsemissies met een ongewenst effect op milieu en maatschappij. Onder dit doel vallen alle emissies met uitzondering van broeikasgassen en genormeerde emissies via effluent. Voor inkoop van producten geldt dat emissies die gerelateerd zijn aan productie(fabriceren) en transport meegenomen worden in eventuele gehanteerde LCA (levenscyclusanalyse) om producten met elkaar te vergelijken. Voor eigen bedrijfsprocessen worden alle emissies meegenomen.

Vergroten sociale duurzaamheid

Strategische personeelsplanning en talentmanagement zullen bijdragen aan het inzetten van de juiste mensen, op het juiste moment op de juiste plek. Middelen als gericht aannamebeleid en sturing op gewenst gedrag worden daartoe ingezet. Er wordt geïnvesteerd in een werkklimaat dat door de medewerkers als sociaal, gezond en veilig wordt ervaren.

Ontwikkeling van de medewerkers is gericht op bevlogen en betrokken professionals die meebewegen, flexibiliteit vertonen en zelf de regie voeren over hun inzetbaarheid. Buiten WBL, dus in relatie tot stakeholders worden de internationale sociale voorwaarden voor arbeidsomstandigheden gehanteerd, wordt een eerlijk verdienmodel voorgesteld en wordt een bepaalde mate van 'social return' gerealiseerd (bij ingekochte diensten en inhuur voor projecten). WBL stimuleert positieve ontwikkelingen in de samenleving door het inschakelen van bepaalde doelgroepen als afspiegeling van de maatschappij.

Vergroten maatschappelijke waarde

Waarde naar buiten brengen

Wij brengen waarde naar buiten door het ontwikkelen en leveren van business gerelateerde producten en diensten aan partners.

Daartoe kennen wij de behoeftes van klanten. Producten en diensten die wij leveren zijn maatwerk op basis van standaardisatie. Wij blijven producten doorontwikkelen en breiden ons productportfolio uit. We zullen onder andere ons effluent niet meer automatisch lozen op het oppervlaktewater.

We meten de waardering van onze partners over onze geleverde producten en diensten. Wij streven naar een waardering van minimaal een 8.

We bouwen de Centrale RegieKamer uit tot een regiekamer voor de hele waterketen en het watersysteem. Passend bij de Limburgse visie op de waterketen "Waardevol groeien", nemen wij actief deel aan samenwerking met partners in de waterketen. We stellen actief steeds meer relevante informatie/data open beschikbaar.

We vormen en participeren in bestaande netwerkplatforms. We ontwikkelen of participeren in een wateracademy, waarbij we vergaande samenwerking en kennisoverdracht met scholen en andere kennisinstituten opzoeken.

Waarde naar binnen halen

Wij willen vooroplopen met Innovatie. Innovatie is onze vernieuwende en verbindende motor. Wij ontwikkelen ons tot een innovatiegerichte organisatie met bijbehorende competenties, middelen en cultuur. We zoeken met bedrijfsleven, kennisinstituten en opleidingen naar nieuwe oplossingen en innovaties die we in de praktijk testen op onze proeftuinlocatie(s).

Hierbij maken we gebruik van het door het bestuur beschikbaar gestelde innovatie-budget.

Keuzes wegen op duurzaamheid, kwaliteit en prijs

Er vindt een transitie plaats van denken vanuit kosten (businesscase) naar denken vanuit waarde ('value case'). We ontwikkelen scenario's op basis van een wegingsmodel en zoeken bij keuzes naar de maatschappelijke balans tussen duurzaamheid, kwaliteit en kosten.

We maken gebruik van 'value cases', zowel strategisch, als tactisch en operationeel.

Kritische succesfactoren

De innovatieve ontwikkelingen zijn afkomstig van nationale of internationale nieuwsbrieven, internet, congressen/symposia, onderzoeken door de Stichting Toegepast Onderzoek

Waterbeheer (STOWA) of andere waterschappen en van onderzoeken door WBL-medewerkers. Het innovatieproces is ingericht inclusief het opstellen van een innovatieagenda. Het planmatig onderhoud is gericht op betrouwbaarheid en beschikbaarheid van alle installatieonderdelen. Strategisch personeelsplanning geeft onderbouwing en sturing aan de duurzame inzetbaarheid van personeel. Ook wordt uitvoering gegeven aan "Wet Banenafpraak" ten behoeve van sociale duurzaamheid.

Managen van Data; in het kader van data- en informatiemanagement is een actualisatie onderhanden van het informatieplan – enterprise architecture -waarbij Security en Data Governance essentieel is. ICT (soft- en hardware); ingezet wordt op een effectief Digitaal Transformatie Model (DTM) ondersteunend aan de toenemende digitalisering, ten behoeve van een digitaal georiënteerde en wendbare organisatie.

2.1.3 *Zuiveren: Wat mag het kosten?*

2.1.3.1 *Algemene ontwikkelingen*

Gedurende de op- en vaststelling van de vorige MJR is de wereld geconfronteerd met de COVID-19 pandemie. De effecten van deze pandemie houden ons al meer dan een jaar sterk in de greep met directe en indirecte effecten op allerlei vlakken. Door snel en adequaat te anticiperen en waar nodig bij te sturen kan geconcludeerd worden dat de uitvoering van onze overheidstaak, het zuiveren van afvalwater, onverminderd is uitgevoerd. In hoeverre de effecten van COVID-19 tijdelijk of structureel effect sorteren is nog onzeker.

Factoren waardoor de omgeving waarin we acteren wel is veranderd en aan het veranderen is:

- (Financieel) zeer goede contracten uit het verleden exploreren in een qua prijs exploderende markt. Recent afgeronde aanbestedingen zoals zandvangerzand en energie laten een sterke prijsstijging zien. Datzelfde geldt voor kosten voor de verwerking van slib. Hierbij verwijzen we naar de separate bestuursmededelingen afgelopen jaar;
- Er kondigt zich, mede als gevolg van COVID-19, een sterke verandering aan op de inkoopmarkt met een prijsopdrijvend effect. Er is sprake van substantiële prijsstijgingen voor hout, staal en grondstoffen voor kunststoffen die zullen gaan doorwerken in onze bedrijfsvoerings- en projectkosten;
- De methode van kredietverstrekking in relatie tot de afschrijvingskosten vraagt om een heroverweging. Investeringsramingen worden gecalculeerd op basis van een zo realistisch mogelijk prognose, waarbij ruimte voor tegenvallers of niet (te) voorziene zaken een bijstelling betekenen in zowel de investeringsbedragen als ook de kapitaallasten. Dit levert ongewenste effecten op in zowel vastgestelde begroting als ook in de meerjarenraming;
- De samenstelling van de af te schrijven onderdelen en assets binnen de totale portefeuille is aan verandering onderhevig. Het aandeel automatisering met een gemiddeld korte afschrijvingstermijn in onze investeringsportefeuille neemt toe waardoor ook de afschrijvingskosten stijgen.
- De gemaakte keuzes in het verleden pasten in het toenmalige tijdsbeeld. Bovenstaande maakt echter dat heroverwegingen noodzakelijk zijn, inclusief doorvertaling naar beleid, praktische invulling en de financiering. Dit resulteert in het voornemen om op termijn over te gaan tot het vormen van een voorziening voor vervanging en onderhoud op basis van een meerjarig onderhoudsplan.

2.1.3.2 *Financiën*

De Meerjarenraming (MJR) bestaat uit drie onderdelen:

- Het meerjareninvesteringsplan (MIP)
- De exploitatiebegroting (reguliere bedrijfsvoeringkosten en kapitaallasten)
- Het innovatiebudget:
Het innovatiebudget is onderdeel van de bedrijfsvoeringkosten (exploitatie) en geormerkt voor het uitvoeren van innovatie onderzoeken. Het innovatiebudget is bestuurlijk vastgesteld en wordt jaarlijks geïndexeerd. In 2022 bedraagt het budget € 2,4 mln.

Onderstaand zullen de onderdelen MJR en MIP nader worden toegelicht.

Na vaststelling in juli 2020 van de MJR 2021-2030 zijn meerdere bestuurlijke besluiten genomen waarvan de effecten zijn meegenomen in de nieuwe voorliggende MJR 2022-2031. Naast bestuursbesluiten zijn er ook externe, niet beïnvloedbare, effecten met financiële gevolgen voor de bedrijfsvoeringskosten. Ook deze effecten zijn meegenomen in de MJR 2022-2031.

1) Het meerjareninvesteringsplan (MIP)

De reguliere bedrijfsvoeringskosten en kapitaallasten worden beïnvloed door investeringen volgens het MIP. Door de jaarlijkse correctie voor inflatie stijgt het normatieve jaarlijkse investeringsbudget naar gemiddeld € 25,5 mln (prijsspeil 2022), exclusief duurzaamheidsinvesteringen en exclusief ramingen voor innovatieproject Super Local.

Het onder de algemene ontwikkelingen toegelichte veranderde tijdsbeeld en omgeving maken dat heroverwegingen noodzakelijk zijn, inclusief doorvertaling naar beleid, praktische invulling en de financiering.

Een verhoging van het investeringsvolume wordt noodzakelijk geacht. De argumenten voor een verhoging van het investeringsvolume zijn als volgt:

- de afgelopen jaren zijn investeringen binnen de planperiode naar voren gehaald, gecombineerd met verlaging van het investeringsvolume in de nog komende jaren. De verlaagde investeringsvolumes in toekomstige jaren zijn niet voldoende voor noodzakelijke vervanging en onderhoud van de assets;
- gegeven de leeftijd van de installaties, die van de 580 km (hoge druk) leiding, alsmede die van de gemalen komt het moment waarop omvangrijke onderhouds- dan wel vervangingswerkzaamheden noodzakelijk zijn steeds dichterbij;
- de technische levensduur van de assets is langer dan de bedrijfseconomische. Echter het financieel afschrijven stopt na het bereiken van de bedrijfseconomische levensduur, terwijl de installatie technisch in bedrijf blijft. Gedurende deze periode is niet gereserveerd voor toekomstige vervanging en onderhoud. De lagere kapitaallasten hebben in het verleden geleid tot lagere netto kosten en positieve exploitatieresultaten;
- bij een niet volledig gevulde investeringsportefeuille leidde een lagere omvang van de kapitaallasten niet tot problemen;
- gegeven de waarde toebedeeld aan onze assets is het gemiddeld te gebruiken herinvesterings- en onderhoudsbudget te laag (norm toegepast in de procesindustrie is 2,5 – 3,0% van de berekende vervangingswaarde);
- de voorhanden investeringsruimte is niet afdoende om ontwikkelde innovaties daadwerkelijk in de praktijk toe te passen;
- de samenstelling van investeringen is sterk aan verandering onderhevig, met gevolgen voor de hoogte van de afschrijvingen door verschuivingen tussen de afschrijvings-termijnen. Onder andere een groter aandeel automatisering en groter aandeel elektromechanisch;
- er kondigt zich een sterke verandering aan op de inkoopmarkt.

Het spanningsveld tussen een bedrijfseconomisch kortere afschrijftermijn en de langere technische levensduur kan middels de navolgende figuur worden geïllustreerd:

Ontwikkeling zonder reserveren afschrijvingen voor toekomstige investeringen

Uit contacten met andere waterschappen blijkt dat velen aan de vooravond staan van dezelfde transitie als WBL. Ook andere waterschappen bezitten installaties die tegen het einde van de technische levensduur aanlopen. Dit is inherent aan het feit dat circa 70% van Nederlandse rioolwaterzuiveringsinstallaties zijn gebouwd in de periode 1970-1990.

Met het project 'Assetbase op orde' zal de komende 5 jaren sturing worden gegeven aan het bepalen en invullen van de toekomstige concrete investeringsbehoefte. Jaarlijks vindt er een tussenevaluatie plaats zodat het AB WBL kan bijsturen.

In het verleden werden data vastgelegd gericht op plegen van onderhoud en verrichten van herinvesteringen, terwijl nu de nadruk tevens op innovatie en strategische besluitvorming omtrent assets komt te liggen. Om nu en in de toekomst aan onze zorgplicht te kunnen blijven voldoen, in te kunnen spelen op onze strategische doelen en hierop actief te kunnen (be-)sturen is een upgrade van de informatie over onze assets (assetbase) noodzakelijk. De upgrade van informatie levert een kwaliteitsimpuls voor de bepaling van de toekomstige nieuwbouw- en vervangingsbehoefte. Ook de meerjarige onderhoudsplanning krijgt hierdoor een kwaliteitsimpuls.

Op basis van de in bezit zijnde assets wordt de vervangingswaarde geschat op € 1,5 miljard en wordt het jaarlijks benodigde investeringsbudget vooralsnog geschat op € 45 mln. Enerzijds om de continuering van het onderhoud veilig te stellen, voor zowel instandhouding als voor omvangrijke vervangingen en anderzijds te kunnen voldoen aan ambities en implementatie van innovaties.

Het tot nu toe gehanteerde afschrijvingsregiem en het ontbreken van een voorziening voor onderhoud en vervanging maakt dat de bestaande meerjarenraming niet de ruimte biedt, de te realiseren make overs te financieren zonder dat dit enorme schokken in de netto kosten teweeg brengt (hetgeen uiteraard doorwerkt in de ontwikkeling van het zuiveringstarief).

Het verhogen van het investeringsbudget biedt de mogelijkheid om naast de reguliere bedrijfsvoering de noodzakelijke voorziening resp. bestemmingsreserve op te bouwen. Zo kunnen we dan de toekomstige verplichtingen en extra uitdagingen die ons te wachten staan aan, zonder schommelingen in de netto kosten. De hoogte van het aangegeven investeringsbudget is nog een schatting welke door 'Assetbase op orde' nader zal worden onderbouwd resp. aangepast. Op termijn zal onderbouwd worden aangegeven wat het plafond van de voorziening resp. de bestemmingsreserve moet worden.

Het vertrekpunt voor het nieuwe MIP vormde het vorig jaar vastgestelde MIP als onderdeel van de MJR 2021-2030.

Bij de benoemde ramingen wordt onderscheid gemaakt in bestuursrelevante projecten en niet bestuursrelevante projecten.

AB juli 2020: MJR 2021-2030	NETTO - UITGAVEN Investerings												TOTAAL	GEMIDDELD
(bedragen x 1.000 euro)	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2020 t/m 2030	
Bestuursrelevante projecten	47.557	10.267	140	0	0	0	0	0	0	0	0		57.964	5.269
Niet bestuursrelevante projecten	16.129	685	433	242	0	0	0	0	352	0	110		17.952	1.632
Niet gespecificeerde ramingen	0	8.555	19.445	20.222	20.630	21.042	21.463	21.893	21.978	22.777	23.123		201.128	18.284
Totaal netto uitgaven excl. duurzaamheidsinvesteringen	63.686	19.508	20.018	20.464	20.630	21.042	21.463	21.893	22.330	22.777	23.233		277.044	25.186
Duurzaamheidsinvesteringen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
Innovatieproject (Super Local)	590	-68	-189	-239	0	0	0	0	0	0	0		94	9
Totaal netto uitgaven	64.276	19.440	19.829	20.225	20.630	21.042	21.463	21.893	22.330	22.777	23.233		277.138	25.194

Ten opzichte van het MIP volgens de vorige MJR zijn wijzigingen doorgevoerd ten gevolge van:

- Bestuurlijke besluiten door het AB;
- Aangepaste ramingen op projectniveau voor bestuursrelevante en niet bestuursrelevante projecten, echter passend binnen de daarvoor toegekende kredietruimte.
- Nieuw benoemd bestuursrelevant project is Computer Proces Automatisering, waarvan de raming eerder onderdeel was van de onbenoemde raming, echter de afschrijftermijn is korter dan die van de algemene raming. Voor dit project volgt nog een kredietvoorstel;
- Inpassen van het besluit omtrent Assetbase;
- Mede naar aanleiding van recente bestuurlijke sessies en het onderhanden zijnde informatiebeleidsplan procesautomatisering zijn voor hieraan gerelateerde automatiseringsontwikkelingen indicatieve ramingen opgenomen.

De na vaststelling van de MJR en MIP 2021-2030 genomen **bestuurlijke besluiten** waarvan de effecten zijn meegenomen in de nieuwe voorliggende MJR 2022-2031, zijn:

- Besluit AB d.d. 01-07-2020 tot verhoging van de paraplu kredieten uitvoering zuiveringstechnische werken en uitvoering niet-zuiveringstechnische werken met respectievelijk € 794.000 en € 310.000 ten behoeve van projecten die al waren opgenomen in het MIP;
- Besluit AB d.d. 10-07-2020 ter verhoging van het uitvoeringskrediet voor het bestuursrelevant project verduurzaming en vergroening kantoorgebouw en omgeving met € 1.300.000. Ten gevolge van het hogere investeringsbedrag zijn de jaarlijkse kapitaallasten vanaf 2021 circa € 55.000 hoger;
- Besluit AB d.d. 16-09-2020 tot verhoging van de paraplu kredieten uitvoering zuiveringstechnische werken en uitvoering niet-zuiveringstechnische werken met respectievelijk € 3.689.000 en € 925.500 ten behoeve van projecten die al waren opgenomen in het MIP;
- Besluit AB 16-09-2020 ter verhoging van het uitvoeringskrediet met € 7.100.000 voor het bestuursrelevant project van de renovatie en kwaliteitsverbetering van de rioolwater-zuiveringsinstallatie Stein om te voldoen aan de KRW eisen. De extra investering is gecompenseerd door een verlaging van niet gespecificeerde ramingen in de planperiode;
- Besluit AB d.d. 16-09-2020 tot het beschikbaar stellen van een uitvoeringskrediet voor het bestuursrelevant project voor de realisatie van opslag voor ontwaterd slib op de rwzi Susteren ter grootte van € 3.800.000. Als gevolg van dit project nemen de kapitaallasten toe met circa € 180.000;
- Besluit AB 16-12-2020 tot het onder voorwaarden beschikbaar stellen van een maximum krediet ad € 17.000.000 voor het zonne-energieproject "Zon fase 2". Het krediet bestaat uit ca € 2.500.000 (voorwaardenscheppende) voorbereidingskosten en ca € 14.500.000 uitvoeringskosten en betreft een maximum dat is gebaseerd op de maximale omvang van het project. Nadat de voorwaardenscheppende acties gereed zijn en daarmee ook de daadwerkelijke omvang van het project bekend is, zal een voorstel voor het definitieve uitvoeringskrediet worden voorgelegd.
Op dat moment kunnen pas de financiële consequenties worden bepaald en zal het effect op de meerjarenraming worden verwerkt.

Randvoorwaardelijk moet dit project minimaal een financieel neutraal effect hebben. Het krediet voor “Zon fase 2” is extra ten opzichte van het in het MIP opgenomen investeringsvolume;

- Besluit AB 16-12-2020 Werkbegroting 2021 en Investeringsbudget 2021. Het investeringsbudget 2021 is vastgesteld op € 41 mln. Hiermee worden toekomstige investeringsbudgetten naar voren gehaald (naar jaar 2021) hetgeen leidt tot verhoging van de kapitaallasten vanaf 2022;
- Besluit AB 07-04-2021 tot het beschikbaar stellen van een uitvoeringskrediet ad € 5.900.000 voor het bestuursrelevant project Westelijke Mijnstreek. Dit ten behoeve van de uitvoering van de renovatie van de gemalen Munstergeleen, Geleen en Schinnen om te voldoen aan de afnameverplichtingen;
- Besluit AB 07-04-2021 tot het beschikbaar stellen van een aanvullend uitvoeringskrediet (€ 451.000) voor het bestuursrelevant project voor project Super Local. Het totaal toegekende krediet voor dit project bedraagt € 1.512.000. De totale netto kosten bedragen € 1.070.000 en worden gedekt door het innovatiebudget;
- Besluit AB 07-04-2021 tot het beschikbaar stellen van een uitvoeringskrediet (€ 10,0 mln) voor assetbase op orde. In de onderhavige ontwerp MIP en de ontwerp MJR 2022-2031 maken de gevolgen van dit besluit voor kapitaallasten onderdeel uit van het ontwerp;
- Bespreking AB 12-05-2021: Door het AB wordt het nut en de noodzaak om onze assets nu en naar de toekomst op orde te hebben onderkend. Daartoe is er behoefte aan extra financiële middelen voor het realiseren van projecten die zich op korte termijn zullen aandienen o.a. gelet op de slechte technische staat van het leidingenstelsel. Zonder extra investeringsvolume wordt er immers geen budget verkregen, zodat het uitvoeren van dat soort projecten alsdan zal leiden tot een exploitatietekort.
- Niet acteren is in die situaties geen optie, gelet op de impact op onze maatschappelijke omgeving en de aan ons toebedeelde taak.
- Gelet op de bespreking in het AB 12-05-2021 zijn een tweetal varianten uitgewerkt voor extra financiële middelen op de korte termijn, ter illustratie van de financiële effecten voor de zuiveringsheffing. De twee varianten die ten behoeve van een zienswijze zijn voorgelegd aan het Waterschap Limburg zijn:
 1. Het investeringsvolume wordt in 2022 verhoogd tot € 45 mln en in 2023 tot € 35 mln; in de jaren daarna blijft het volume op het volgens regulier beleid bepaalde niveau;
 2. Het investeringsniveau wordt in 2022 bepaald op € 35,5 mln en in de jaren daarna blijft het volume op het volgens regulier beleid bepaalde niveau.
- In het de vergadering van het Algemeen Bestuur van Waterschap Limburg (07-07-2021) is de zienswijze op onze Ontwerp MJR 2022-2031 en Begroting 2022 behandeld. Hierbij is de voorkeur uitgesproken voor variant 1. Daarnaast is de zienswijze uitgebreid met een opdracht van WL om:
 - de exploitatie van WBL door een externe deskundige te laten doorlichten;
 - hierbij scenario's te laten uitwerken en aanbevelingen te verkrijgen, die instrumenten tot bijsturing op verbeterde bedrijfsvoering en mogelijk ook op governance geven;
 - het AB WL goed inzicht te verschaffen in de bedrijfsvoering en het functioneren van WBL, welke investeringen tot onze wettelijke taak horen en welke opgaven we kunnen en willen realiseren;
 - aan te sturen op versnelde inventarisatie van de asset kwaliteit/onderhoudsstatus;
 - de uitkomsten van het onderzoek voor te leggen aan het AB van WL;
 - de bestuursopdracht aan WBL opnieuw aan het AB WL voor te leggen en zo nodig aan te passen, waarbij er in de toekomst bij het vaststellen van ambities ook een doorkijk wordt gegeven over de financiële consequenties hiervan.

De ontwikkeling ten opzichte van het investeringsvolume van de vorige MJR ziet er als volgt uit:

Investeringsvolume bedragen x € 1.000	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Gemiddeld
MIP 2021-2030	64.276	19.440	19.829	20.225	20.630	21.042	21.463	21.893	22.330	22.777	23.233		25.194
MIP 2022-2030 Variant 1	58.442	41.000	44.946	34.979	20.237	20.374	20.420	20.442	20.525	21.041	21.663	21.639	28.809
Verschil	-5.834	21.560	25.117	14.754	-393	-668	-1.043	-1.451	-1.805	-1.736	-1.570		3.615

De in de ontwerp MIP doorgevoerde wijzigingen zijn gebaseerd op de nu beschikbare informatie en aannames. Het MIP bevat voor een deel nog niet gespecificeerde ramingen. Voortschrijdend inzicht in de tijd, mede gevoed vanuit het project Assetbase, zal leiden tot een verder onderbouwde concretisering van het benodigde investeringsniveau, inclusief de samenstelling daarvan. Dit inzicht zal leiden tot aanpassingen van de benodigde investeringsruimte.

Dit jaar zal gebruikt worden om de eerste stappen te zetten tot een Meerjarenonderhoudplan (MOP). Duurzaamheidsinvesteringen en innovatieproject Super Local maken geen deel uit van het normatief investeringsniveau:

- **Duurzaamheidsinvesteringen (€ 1,8 mln):**
In het MIP 2021-2031 is één project opgenomen in het kader van duurzaamheidsinvesteringen die het gemiddelde investeringsbudget verhogen, maar geen deel uitmaken van het normatieve investeringsniveau. Het betreft het project zonnepanelen fase 2 waarvoor in 2021 een investering van € 1,8 mln is geraamd betreffende de voorbereidingsfase. De hieraan gerelateerde kapitaallasten zijn niet meegenomen in de MJR 2022-2031. Dit vanwege de voorwaarde en verwachting dat uit de voorbereidingsfase een positieve 'value case' resulteert voor realisatie van zonnepanelen fase 2 waarbij per saldo geen negatief effect resulteert in de netto kosten. Met betrekking tot duurzaamheidsinvesteringen is in het verleden bestuurlijk een terugverdientijd van maximaal 15 jaar afgesproken.
- **Innovatieproject (€ 1,1 mln):**
De ramingen voor het innovatieproject Super Local zijn verhoogd met € 639.000 maar maken geen deel uit van het normatieve investeringsniveau. De kapitaallasten van Super Local worden gedekt vanuit het innovatiebudget. Deze stijging van het investeringsbudget voor Super Local leidt dus niet tot extra netto kosten ten opzichte van de vorige MJR

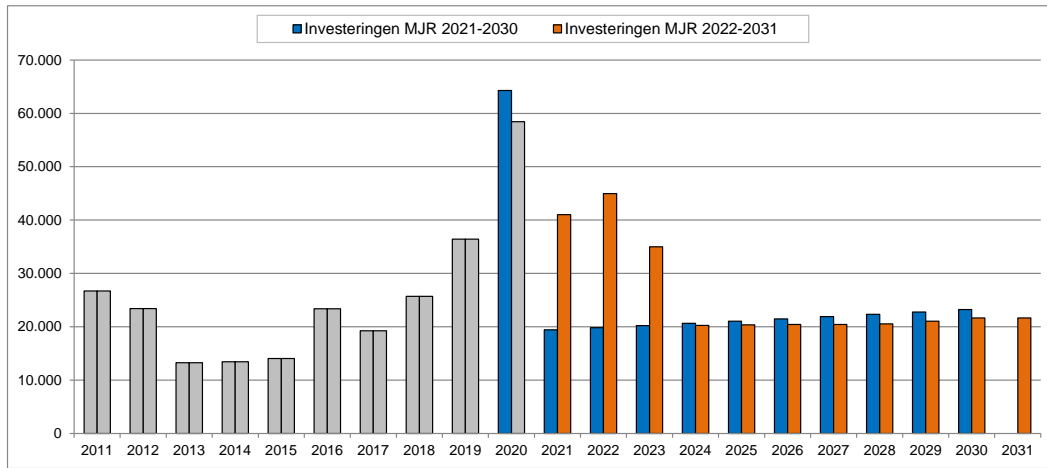
Gezien bovenstaande zien wij noodzaak het investeringsvolume te vergroten. Het project assetbase zal inzicht gaan geven in de daadwerkelijke behoefte.

Het investeringsvolume wordt in 2022 verhoogd tot € 45 mln en in 2023 tot € 35 mln. In de jaren daarna blijft het volume op het volgens regulier beleid bepaalde niveau.

Het nieuwe meerjareninvesteringsplan 2021-2031 ziet er dan als volgt uit:

Ontwerp MJR 2022-2031 (incl. indexatie)													TOTAAL	GEMIDDELD
NETTO - UITGAVEN Investerings														
(bedragen x 1.000 euro)	Realisatie 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2021 t/m 2031	
Bestuursrelevante projecten	43.475	31.520	7.385	2.300	2.300	800	1.300	3.000	0	0	0	0	48.605	4.419
Niet bestuursrelevante projecten	14.966	8.782	2.778	242	0	0	0	0	352	0	110	0	12.264	1.115
Niet gespecificeerde ramingen	0	698	34.783	32.437	17.937	19.574	19.120	17.442	20.173	21.041	21.553	21.639	226.397	20.582
Totaal netto uitgaven excl. duurzaamheid en Super Local	58.442	41.000	44.946	34.979	20.237	20.374	20.420	20.442	20.525	21.041	21.663	21.639	287.267	26.115
Duurzaamheidsinvesteringen	0	1.802	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.802	164
Innovatieproject (Super Local)	103	988	-125	-234	0	0	0	0	0	0	0	0	629	57
Totaal netto uitgaven	58.545	43.790	44.821	34.745	20.237	20.374	20.420	20.442	20.525	21.041	21.663	21.639	289.698	26.336
Verschil t.o.v. MJR 2021-2030	-5.731	24.350	24.992	14.520	-393	-668	-1.043	-1.451	-1.805	-1.736	-1.570	21.639	76.836	6.985

Het voortschrijdende gemiddeld investeringsbudget over de planperiode 2021-2031, exclusief duurzaamheidsinvesteringen en exclusief Super Local bedraagt € 26,1 mln.

Het MIP 2021-2031, samengevat naar de BBP beleidsproducten³, is opgenomen in bijlage 1.

³ BBP-opzet = Beleids- en Beheerproces bij waterschappen.

Ad 2) De exploitatiebegroting (kapitaallasten en reguliere bedrijfsvoeringkosten)

De onder punt 1 genoemde mutaties in het investeringsbudget en actualisatie van de staat van activa leiden tot een toename van de kapitaallasten ten opzichte van de MJR 2021-2030. De mutaties zijn als volgt:

Variant 1	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	gemiddeld 2021-2031
Bedragen x € 1.000											
Actualisatie berekening rentekosten	118	360	487	425	362	139	-115	-378	-608	-409	38
Actualisatie berekening afschrijvingen	2.678	4.602	4.974	5.384	5.509	5.206	4.696	4.354	4.176	3.996	4.558
Effect op kapitaallasten	2.796	4.962	5.461	5.809	5.871	5.345	4.581	3.977	3.568	3.587	4.596

Rentekosten

In de MJR 2021-2030 was de financiering gebaseerd op een investering voor 2021 van € 19,4 mln. Middels de bestuurlijk vastgestelde Werkbegroting 2021 (AB 16-12-2020) is het investeringsbudget voor 2021 verhoogd en vastgesteld van € 41,0 mln. In 2020 was voorzien een langlopende lening aan te trekken van € 15,0 mln. Mede doordat in 2020 het gerealiseerde investeringsniveau € 5,8 mln lager was dan oorspronkelijk geraamd, is de financieringsbehoefte 2020 afgedekt met kortlopende kasgeldleningen. Bijkomend voordeel hiervan is dat aan deze kasgeldleningen negatieve rentes zijn gekoppeld. Echter om te voldoen aan de kaders uit het Treasury statuut zal in 2021 de financieringsbehoefte structureel worden afgedekt middels een langlopende lening (geraamd € 32,0 mln). De hieraan verbonden rentelasten betekenen een toename van de rentekosten in 2022 ten opzichte van de vorige MJR. In 2019 zijn zes langlopende geldleningen aangetrokken met een uitgestelde stortingsdatum (2020-2025). Op basis van het bijgestelde MIP en MJR is de financieringsbehoefte geactualiseerd. Het gevolg is dat om de financieringsbehoefte af te dekken met langlopende leningen de rentekosten hoger zijn dan geraamd in de vorige MJR. Gedurende de planperiode 2022 tot en met 2027 stijgen de rentekosten ten opzichte van de vorige MJR. Vanaf 2028 dalen de rentekosten ten opzichte van de vorige MJR.

De rekenuitgangspunten zijn ambtelijk afgestemd met Waterschap Limburg.

Afschrijvingskosten

Het gewijzigde MIP ten opzichte van vorig jaar werkt door in de afschrijvingskosten. Per saldo stijgen in 2022 de afschrijvingskosten met € 2,68 mln ten opzichte van de vorige MJR. Bijgaand een overzicht met de mutaties gegroepeerd naar verschillende categorieën:

(bedragen x 1.000 euro)	2022
Totaal geraamde afschrijvingskosten MJR 2021-2030	22.617
mutatie door besluiten bestuur	1.394
aangepaste raming bestuursrelevante projecten	872
aangepaste raming op niet bestuursrelevante projecten	738
mutatie niet gespecificeerde ramingen	-64
mutatie staat van activa (jaarafsluiting 2020)	-262
Totaal geraamde afschrijvingskosten MJR 2022-2031	25.295
Totale mutatie	2.678

De groep mutaties door besluiten bestuur bevat het effect van afgelopen jaar genomen bestuursbesluiten:

- Project verduurzaming en vergroening kantoorgebouw: Conform besluit nemen de kapitaallasten toe met € 0,05 mln;
- Project KRW Stein: De afschrijvingskosten nemen toe met € 0,3 mln. Conform het besluit is het extra investeringsbudget als ook de kapitaallasten in mindering gebracht op de niet gespecificeerde ramingen;
- Project Westelijke Mijnstreek: De afschrijvingskosten nemen toe met € 0,1 mln. Conform het besluit is het extra investeringsbudget als ook de kapitaallasten in mindering gebracht op de niet gespecificeerde ramingen;
- Project Assetbase op orde: De afschrijvingskosten nemen toe met € 0,15 mln.
- Besluitpunt MJR 2022-2031 Verhoging investeringsniveau in 2022 en 2023.

De afschrijvingskosten nemen toe met € 0,8 mln. Hierbij is de aannname gedaan dat de gemiddelde afschrijvingstermijn 15 jaar bedraagt en in het eerste jaar (2022) de afschrijvingen voor de helft starten. Het project Assetbase zal naast de investeringsbedragen ook inzicht geven in de componenten waardoor ook de afschrijvingsramingen nauwkeurig kunnen worden geraamd in toekomstige meerjarenramingen.

De toename in de groep bestuursrelevante projecten bestaat met name uit:

- Project KRW Weert: de afschrijvingskosten zijn gestegen met € 0,19 mln. ten opzichte van de vorige MJR. Dat is mede het gevolg van € 0,75 mln hoger geraamde uitgaven op dit project. De hoger geraamde uitgaven op dit project passen echter binnen de bestuurlijk besloten kredietruimte die is toegekend voor dit project;
- Project rwzi Sijpeveld (maatregelen continuïteit): de afschrijvingskosten zijn gestegen met € 0,15 mln. ten opzichte van de vorige MJR. Dit is een gevolg van € 2,4 mln hoger geraamde uitgaven voor dit project. De verhoogde raming past echter binnen de bestuurlijk besloten kredietruimte die is toegekend voor dit project. In de vorige MJR was dit project nog niet opgenomen.
- De geplande ramingen voor Computer Proces Automatisering (afschrijvingstermijn 5 jaar) leiden in 2022 tot een toename van de kapitaallasten met € 0,7 mln. De afschrijfstermijn van dit nieuw benoemde project, waarvan de raming eerder onderdeel was van de niet gespecificeerde ramingen, is korter dan die van de niet gespecificeerde ramingen. Voor dit project volgt nog een kredietvoorstel.

Daarnaast leiden de verhoogde projectramingen in de groep niet bestuursrelevant (in 2021 € 8,8 mln) tot een verhoging van de afschrijvingskosten in 2022 van € 0,7 mln. Deze stijging wordt met name veroorzaakt door:

- Een studieproject rwzi Hoensbroek slibgisting. Dit niet bestuursrelevante studieproject heeft geleid tot bruikbare inzichten en meerjarig nut maar leidt niet op korte termijn tot een uitvoeringsproject waar de afschrijvingskosten langjarig aan gekoppeld kunnen worden. Dit project wordt met ingang van boekjaar 2020 in 3 jaar afgeschreven en leidt daardoor in 2022 tot € 0,24 mln. extra niet geraamde afschrijvingskosten.
- Mede naar aanleiding van recente bestuurlijke sessies en het onderhanden zijnde informatiebeleidsplan zijn voor hieraan gerelateerde kantoorautomatisering indicatieve ramingen opgenomen in het MIP 2021-2031. Deze leiden tot € 0,22 mln aan afschrijvingskosten in 2022.

Als gevolg van de afname van het investeringsbudget voor de niet gespecificeerde ramingen nemen de hieraan gerelateerde afschrijvingskosten af (€ 0,06 mln.). De daling in deze groep op zuiveren, slib, transport en huisvesting wordt teniet gedaan door een stijging van de automatisering (€ 0,2 mln.). Het aandeel automatisering in het MIP neemt toe met een stijging van de afschrijvingskosten tot gevolg, als gevolg van de relatief kortere afschrijvingstermijn voor automatiseringsprojecten (maximaal 5 jaar). Het aandeel geraamde automatiseringsinvesteringen in het totale investeringsbudget over de planperiode 2021-2030 is toegenomen van € 2,5 mln in het vorige MIP naar € 10,7 mln in het geactualiseerde MIP.

Onderdeel van de recent uitgevoerde jaarafsluiting 2020 is een actualisatie van de staat van activa. Projecten die afgesloten zijn gedurende het jaar worden overgeheveld van het dynamisch MIP naar de staat van activa.

Bedrijfsvoeringskosten

Het effect op de reguliere bedrijfsvoeringskosten wordt veroorzaakt door genomen bestuursbesluiten en externe, niet beïnvloedbare, factoren.

In de **AB besluiten** inzake project vergroening-verduurzaming kantoorgebouw en het project slibopslag Susteren, zijn ook effecten op de bedrijfsvoeringskosten opgenomen. Daarnaast is een bestuursbesluit genomen inzake de wet banenafpraak.

Bedragen x € 1.000, incl inflatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
AB Besluit 01-07-2020 P11337 Vergroenen-verduurzamen kantoor	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
AB Besluit 16-9-2020 P64063U rwzi susteren ontwaterd slib-opslag	102	105	107	109	111	113	115	0	0	0
DB Besluit 02-12-2020 Wet Banenafpraak	102	104	106	108	110	113	115	117	120	122
Effect op bedrijfsvoeringskosten	203	207	212	216	220	225	229	116	118	121

Naast bovengenoemde genomen besluiten hebben zich de volgende **externe, niet beïnvloedbare, effecten** voorgedaan met financiële gevolgen voor de bedrijfsvoeringskosten die zijn meegenomen in voorliggende Ontwerp MJR 2022-2031.

Bedragen x € 1.000, incl inflatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Effect aanbesteding zandvangerzand	259	264	270	275	281	286	292	298	304	310
Effect aanbesteding chemicaliën	-100	-100	-100	-100	-100	-100	-100	-100	-100	-100
Effect aanbesteding en prijsontwikkeling energie	275	281	286	292	298	304	310	316	322	329
Aanpassing MJR - kosten slibverwerking	629	641	654	667	681	694	708	722	737	751
Aanpassing indexering analysekosten, subsidie en energie (v.a. 2023)	202	406	606	818	1.034	1.258	1.321	1.347	1.530	3.022
Verschuiven kosten vervangen pensionada door vroeger pensioendatum	160	127	113	-307	-217	-380	171	178	185	191
Projecten (niet bestuursrelevant) met exploitatiegevolgen bedrijfsvoering	317	382	307	303	197	201	205	198	202	206
Correctie onderhoud zonnepanelen	37	38	39	39	40	41	42	43	43	44
Correctie SDE Subsidie	218	217	215	214	212	211	209	208	206	210
Actualisatie bijdrage exploitatiekosten (baten)	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
Actualisatie post onvoorzien directeur (0,4% begrotingstotaal)	-222	33	36	46	51	63	79	102	117	130
Effect op bedrijfsvoeringskosten	1.805	2.319	2.456	2.277	2.506	2.608	3.267	3.341	3.575	5.124

- De uitkomst van een nieuwe aanbesteding (zandvangerzand) in 2020 leidt tot extra niet begrote kosten. Mede gerelateerd aan de strengere normering (Pfas) heeft maar één partij ingeschreven hetgeen leidt tot een forse toename van de transportkosten. Onze vorige afnemer kon niet voldoen aan de gestelde eisen van het bevoegde gezag.
- De uitkomst van een nieuwe aanbesteding (chemicaliën) leidt tot lagere kosten (€ 100.000).
- De post Energie bestaat uit grofweg twee kostensoorten:
 - Elektriciteit: Er zijn zeven componenten die het totale budget voor elektriciteit bepalen. De levering vertegenwoordigd met ca. 35% het grootste aandeel in de totale kosten en betreft de kale prijs per megawattuur. Voor de leveringsjaren 2022 en 2023 is in het 1^e kwartaal 2021 een Europese aanbesteding afgerond en is direct gestart met het daadwerkelijk inkopen op de markt; het 'vastklikken' van volumes op de termijn markt voor '21 en '22. De tarieven in de markt zijn gestegen waardoor de prijzen momenteel 15 á 20% hoger zijn als eind 2020. Een deel (35%) van de tarieven zijn vastgeklikt. De nu bekende tariefstijging is verdisconteerd in de raming 2022. Conform de inkoopstrategie zal medio 2021 het leveringsjaar 2022 voor 95% zijn ingekocht. Indien de leveringstarieven dan noemenswaardig afwijken (positief of negatief) zal dit nader worden gecommuniceerd. Daarnaast stijgen de energiebelasting en netbeheerkosten en dalen de vergroeningskosten;
 - Gas: De gastarieven voor 2022 zijn lager dan geraamd.
- Afgelopen jaren heeft de slibproblematiek geleid tot extra niet begrote kosten. De problematiek is integraal benaderd waarbij tevens de conclusie is dat de structurele budgetruimte niet toereikend is. Via de separate mededelingen is het bestuur op de hoogte gehouden van alle ontwikkelingen. Uiteindelijk is bereikt dat de operationele bedrijfsvoering en productie van de droger verder is geoptimaliseerd. Daarnaast is meer flexibiliteit gerealiseerd middels aanpassing van het contract met de externe afnemer van slib.

Om eventuele verstoringen te kunnen opvangen zijn meerdere maatregelen en contractuele afspraken gemaakt. Zo wordt een eigen slibopslag gerealiseerd in Susteren en is een externe opslagmogelijkheid voor slibkorrels georganiseerd. Alle maatregelen met als doel de continuïteit te vergroten en tijdelijke opslag, extra transport en verstoringen te voorkomen. De meerkosten ten opzichte van de bestaande meerjarenraming die alle acties met zich meebrengen hebben tot doel om additionele kosten zoals afgelopen jaren te voorkomen.

- De kostenrekeningen energie en analysekosten werden in de vorige MJR niet gecorrigeerd voor inflatie hetgeen niet overeenkomt met de realiteit en grotere schoksgewijze kosteneffecten met zich meebrengen. Daarentegen werden subsidies (baten) wel geïndexeerd in de vorige MJR hetgeen niet overeenkomt met de realiteit.
- De salariskosten en sociale lasten van het huidige personeelsbestand en de toegestane formatie (situatie januari 2021) zijn integraal doorgerekend. Uitgezonderd de thuiswerkvergoeding en het thuiswerkbudget waarbij de aanneming wordt gedaan dat compensatie van deze additionele kosten plaatsvindt door onder andere lagere woonwerkvergoeding. Tevens is de raming van de personele kosten geactualiseerd voor de verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd, waardoor geplande vervangende capaciteit in de tijd naar voren is geschoven.
- Na opstelling van de MJR 2021-2030 zijn nieuwe niet bestuursrelevante projecten opgestart die ook gevolgen hebben voor de bedrijfsvoeringskosten. Dit betreft een afname van energiekosten en een toename van personeel derden, overige verbruiksgoederen (chemicaliën), onderhouds- en automatiseringskosten en overige diensten door derden.
- In de initiële businesscase van zonnepanelen fase 1 zijn de onderhoudskosten voor de zonnepanelen te laag ingeschat.
- De SDE+ subsidie voor zonnepanelen fase 1 zijn in de MJR 2021 opgenomen op basis van het maximale subsidiebedrag per opgewekte eenheid. Het werkelijke subsidiebedrag per eenheid wordt echter pas na ieder productiejaar vastgesteld door de subsidieverstrekker, zijnde Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Het werkelijke subsidiebedrag varieert per jaar en is afhankelijk van meerdere voor ons niet beïnvloedbare externe factoren. Gegeven de ervaring van afgelopen jaar is het niet realistisch om van het maximale subsidiebedrag uit te gaan.
- In de vorige MJR zijn diverse posten opgenomen als bijdrage in exploitatiekosten (baten) voor vergoedingen van doorbelastingen die niet meer actueel zijn. Actualisatie van deze ramingen betekent per saldo een daling van de baten van € 30.000.
- De post onvoorzien Directeur bedraagt 0,4% van het begrotingstotaal. In 2022 is eenmalig dit bedrag verlaagd met € 250.000.

De netto kosten ten opzichte van de vorige MJR

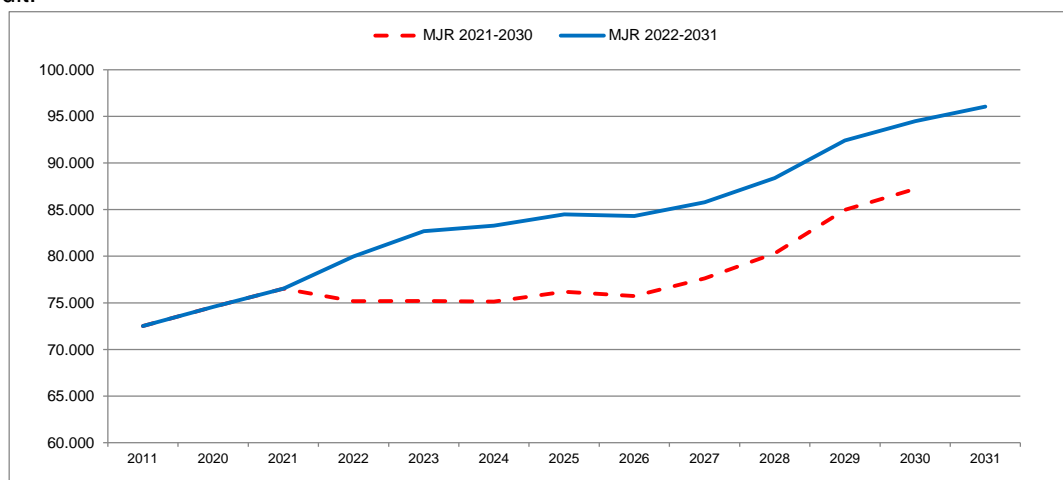
Onderstaand worden de netto kosten weergegeven ten opzichte van de vorige MJR 2021-2030. Bij de vergelijking met het verleden alsook met de vorige MJR vormt het jaar 2011 steeds het referentiejaar, omdat dit het 1^e exploitatiejaar is van het WBL in zijn huidige vorm.

Totaal Netto kosten bedragen x € 1.000	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	gemiddeld 2021-2030
MJR 2021-2030	76.531	75.180	75.196	75.144	76.194	75.725	77.621	80.312	84.972	87.225		78.410
MJR 2022-2031	76.531	79.984	82.684	83.272	84.496	84.322	85.798	88.389	92.405	94.487	96.056	85.237
Mutatie totale Netto Kosten	0	4.804	7.488	8.128	8.303	8.596	8.177	8.077	7.433	7.262		6.827
Mutatie t.o.v. vorige MJR		6,4%	10,0%	10,8%	10,9%	11,4%	10,5%	10,1%	8,7%	8,3%		8,7%
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		4,5%	3,4%	0,7%	1,5%	-0,2%	1,8%	3,0%	4,5%	2,3%		

MUTATIE Netto kosten bedragen x € 1.000	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	gemiddeld 2021-2030
mutatie kapitaallasten	0	2.796	4.962	5.461	5.809	5.871	5.345	4.581	3.977	3.568	4.237
mutatie bedrijfsvoeringkosten	0	2.008	2.526	2.667	2.493	2.726	2.832	3.496	3.457	3.693	2.590
Mutatie totale Netto Kosten	0	4.804	7.488	8.128	8.303	8.596	8.177	8.077	7.433	7.262	6.827
Mutatie t.o.v. vorige MJR - Netto Kosten		6,4%	10,0%	10,8%	10,9%	11,4%	10,5%	10,1%	8,7%	8,3%	8,7%
- aandeel kapitaallasten		3,7%	6,6%	7,3%	7,6%	7,8%	6,9%	5,7%	4,7%	4,1%	5,4%
- aandeel bedrijfsvoeringkosten		2,7%	3,4%	3,5%	3,3%	3,6%	3,6%	4,4%	4,1%	4,2%	3,3%

De gemiddelde netto kosten over de planperiode stijgen met 8,7% waarvan 3,3% wordt veroorzaakt door de bedrijfsvoeringkosten. Het aandeel van de gemiddelde kapitaallasten in de stijging van de netto kosten bedraagt 5,4%.

Grafisch gezien ziet de ontwikkeling van de netto kosten in vergelijking met de vorige MJR er als volgt uit.

Omdat voor de jaren 2011-2021 zowel voor MJR 2021 als voor MJR 2022 de netto kosten aan elkaar gelijk zijn, liggen beide lijnen in die jaren over elkaar heen.

Mutatie netto kosten ten opzichte van begrotingsjaar 2021

Ten opzichte van de Begroting 2021 bedraagt de verhoging van de netto kosten € 3,45 mln overeenkomend met een stijging van 4,5% leidend tot begrotingsniveau van € 80,0 mln;

Uitgaande van 1.594.500 vervuilingseenheden (v.e.) komt de stijging overeen met € 2,17 per v.e. Op basis van 3 v.e. voor een gemiddeld gezin bedraagt de stijging derhalve € 6,51 op jaarbasis.

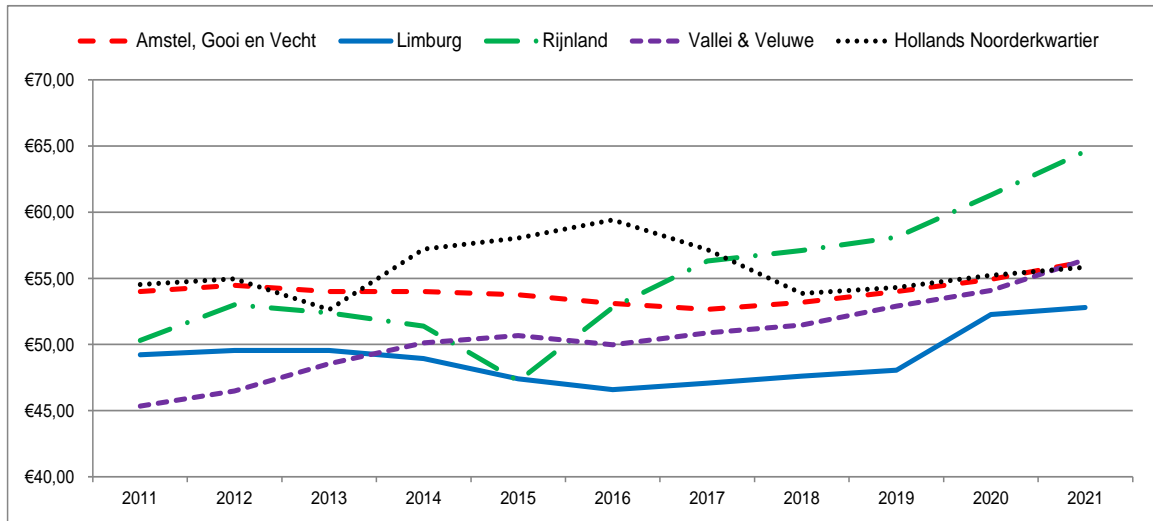
2.1.3.3 Vergelijking landelijk van de kosten per vervuilingseenheid

In onderstaande grafieken wordt de ontwikkeling van de tarieven per vervuilingseenheid (v.e.) vanaf 2011 getoond voor de 5 grootste zuiverende waterschappen, alsook van de 5 waterschappen met de laagste zuiveringsheffing.

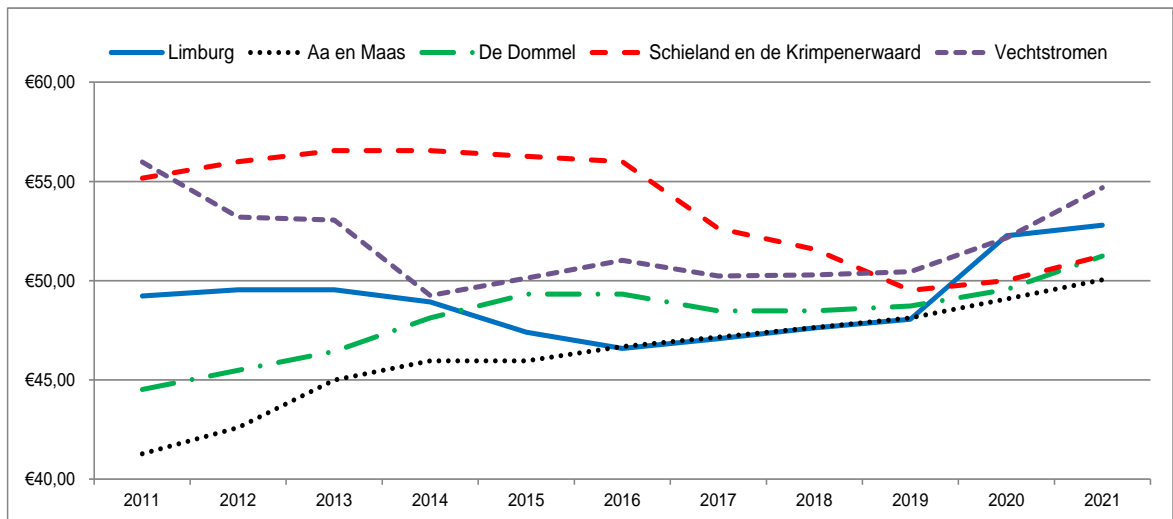
Uit grafiek 1 blijkt dat van de grote zuiverende waterschappen Vallei en Veluwe tot 2013 het laagste tarief had en vanaf 2014 is voorbijgestreefd door Limburg.

Uit grafiek 2 blijkt dat van de waterschappen met de laagste zuiveringsheffing per v.e. Aa en Maas tot 2016 het laagste tarief had en Limburg van 2016 tot met 2019. In 2020 heeft Aa en Maas het laagste tarief.

Grafiek 1: tarieven per vervuilingseenheid voor de 5 grootste zuiverende waterschappen

Grafiek 2: waterschappen met de laagste zuiveringsheffing per vervuilingseenheid

Uit deze grafieken blijkt dat Limburg van 2016 t/m 2019 het laagste landelijke tarief had. Het tarief 2020 (€ 52,79) is het 4^e laagste tarief in Nederland. Het verschil van het tarief 2021 ten opzichte van het landelijk gemiddelde tarief ad € 60,86 bedraagt 13,3% overeenkomende met € 13,1 mln lagere kosten gerelateerd aan de vervuilingseenheden. Over het jaar 2020 bedroeg het verschil 11,6% waarmee het verschil ten opzichte van het gemiddelde tarief verder is toegenomen.

3 BEGROTING 2022; DE PARAGRAFEN

3.1 Ontwikkelingen sinds het vorig begrotingsjaar

Bijzondere / onvoorziene omstandigheden

Afgelopen jaren zijn we geconfronteerd met hogere kosten voor de afzet van ontwaterd slib. De inspanningen hebben geleid tot een goed functionerende droger. De problematiek betreffende de afzet van ontwaterd slib duurde echter voort. Hiertoe zijn meerdere acties gestart. In 2021 wordt een eigen slibopslag in Susteren gerealiseerd. Daarnaast heeft intensief overleg met het bedrijf dat het ontwaterd slib afneemt geleid tot een aanpassing van het contract voor een grotere volume aan afzet van ontwaterd slib. Helaas gaat dit gepaard met structureel hogere kosten die in deze begroting zijn opgenomen.

De uitkomst van een nieuwe aanbesteding (zandvangerzand) in 2020 leidt in 2022 tot € 0,26 mln aan extra niet begrote kosten. Mede gerelateerd aan het kunnen voldoen aan de strengere normering (Pfas) heeft maar één partij ingeschreven. Door de grotere afstand waarover het zandvangerzand getransporteerd moet worden, leidt dit tot een toename van de transportkosten. Onze vorige afnemer kon niet voldoen aan de gestelde eisen van het bevoegde gezag.

De post Energie bestaat uit grofweg twee kostensoorten:

- Elektriciteit: Er zijn zeven componenten die het totale budget voor elektriciteit bepalen. De levering vertegenwoordigd met ca. 35% het grootste aandeel in de totale kosten en betreft de kale prijs per megawattuur. Voor de leveringsjaren 2022 en 2023 is in het 1^e kwartaal 2021 een Europese aanbesteding afgerond en is direct gestart met het daadwerkelijk inkopen op de markt; het 'vastklikken' van volumes op de termijn markt voor 2021 en 2022. De tarieven in markt zijn gestegen waardoor de prijzen momenteel 15 á 20% hoger zijn als eind 2020. Een deel (35%) van de tarieven zijn vastgeklikt. De nu bekende tariefstijging is mee verdisconteert in de raming 2022. Conform de inkoopstrategie zal medio 2021 het leveringsjaar 2022 voor 95% zijn ingekocht. Indien de leveringstarieven dan noemenswaardig afwijken (positief of negatief) zal dit nader worden gecommuniceerd. Daarnaast stijgen de energiebelasting en netbeheerkosten en dalen de vergroeningskosten;
- Gas: De gastarieven voor 2022 zijn lager dan geraamd.

Daarentegen heeft een aanbesteding met betrekking de inkoop van chemicaliën geleid tot een structurele kostenverlaging.

Uitbraak COVID-19 (Corona)

De uitbraak van COVID-19 (Corona) in 2020 heeft een enorme impact op ons allemaal. De wereldwijde pandemie leidt tot ongekende omstandigheden.

De crisisorganisatie heeft alles in het werk gesteld om (potentiële) gevolgen van COVID-19 (Corona) op het gebied van uitval personeel, afhankelijkheden van leveranciers, het borgen van de continuïteit van de bedrijfsvoering, enzovoorts in kaart te brengen en waar kan, daarop te anticiperen. Ten gevolge van de coronacrisis hebben wij een aantal extra uitgaven moeten doen; zo zijn onder andere extra computerschermen en toetsenborden ten behoeve van het thuiswerken aangeschaft en zijn extra schoonmaakrondes op onze (kantoor-)locaties ingezet. Daar staat tegenover dat er minder reiskosten zijn gemaakt en vallen ook de verbruikskosten voor het hoofdkantoor lager uit.

Daarnaast heeft Covid-19 geleid tot een aanpassing van de CAO als gevolg van het thuiswerken. Het aanhoudende COVID-19 virus (Corona) en de daarmee samenhangende effecten hebben in 2020 niet geleid tot problemen in onze bedrijfsvoering. Bij enkele projecten leidt deze pandemie wel tot vertraging.

Er zijn wel minder tastbare gevolgen als gevolg van deze pandemie zoals het ontbreken van sociale contacten, minder efficiënt kunnen inwerken van nieuwe collegae, minder effectieve brainstormmogelijkheden rondom nieuwe ontwikkelingen, et cetera.

Het coronavirus leidt mogelijk tot beperking van de afzetmogelijkheden van zowel gedroogd slib als van het ontwaterd slib.

Het voortbestaan van WBL komt door de wereldwijde COVID-19 pandemie niet in gevaar, omdat WBL is belast met de uitvoering van een overheidstaak met een maatschappelijk belang: het zuiveren van afvalwater tot de voor het oppervlaktewater gestelde kwaliteitsnormen. Afvalwater dat door huishoudens en bedrijven via het rioolstelsel wordt geloosd.

Geconstateerd is dat het virus voorkomt in het geloosde afvalwater. Echter door de STOWA (stichting toegepast onderzoek bij waterbeheer) is kenbaar gemaakt dat virussen altijd in kleine hoeveelheden in het water zitten. Dat is in deze situatie niet meer of minder. Er is geen reden tot extra maatregelen. We moeten altijd veilig en voorzichtig werken. Omdat we de beschermingsmaatregelen volgen uit de Arbo catalogus sector waterschappen, zijn de voorzorgsmaatregelen al zodanig alsof het virus erin zat.

3.2 Uitgangspunten en normen

De effecten van de genoemde bestuursbesluiten zijn verwerkt in deze meerjarenraming. Het structureel verhogen van het normatieve investeringsbudget maakt deel uit van de besluitvorming van deze meerjarenraming en het hierin verwerkt meerjareninvesteringsplan.

De algemene ontwikkelingen en uitgangspunten zijn in onderling overleg met Waterschap Limburg bepaald en kunnen worden gesplitst in intern en extern bepaalde factoren. De interne rekenregels, behalve de rente voor langlopende leningen, zijn ten opzichte van de vorige meerjarenraming niet gewijzigd. De rekenrente die wordt gehanteerd voor nog af te sluiten langlopende leningen is over hele planperiode verlaagd ten opzichte van de vorige meerjarenraming. In bijlage 2 zijn de rekenuitgangspunten nader toegelicht.

3.3 Incidentele baten en lasten

De post onvoorzien Directeur bedraagt 0,4% van het begrotingstotaal. Gezien de kostenstijging in begrotingsjaar 2022 ten opzichte van de vorige meerjarenraming is besloten om in begrotingsjaar 2022 de post onvoorzien gemandateerd aan de Directeur te verlagen met € 250.000 tot een bedrag van € 96.000.

3.4 Kostentoerekening

De netto kosten van het Waterschapsbedrijf worden volledig toegerekend aan de taak zuiveringsbeheer. Hieruit resulteert de volgende opstelling gerelateerd aan de BBP-structuur.

Kostentoe rekening	Zuivering beheer
Planvorming	
Eigen plannen	100%
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	
Getransporteerd afvalwater	100%
Gezuiverd afvalwater	100%
Verwerkt slib	100%
Beheersing van lozingen	
Vergunningen en meldingen	100%
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	100%
Bestuur en externe communicatie	
Bestuur	100%
Externe communicatie	100%
Dekkingsmiddelen	
Onvoorzien	100%

3.5 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

In deze paragraaf wordt ingegaan op de bedragen die rechtstreeks uit voorzieningen worden onttrokken, alsmede op het beroep dat is gedaan op de overige bestemmingsreserves. Er hebben in 2020 geen onttrekkingen uit voorzieningen plaatsgevonden. Het WBL beschikte in 2020 niet over 'overige bestemmingsreserves'. Hierop is dus ook geen beroep gedaan. Voor het jaar 2022 wordt uitgegaan van een geprognosticeerd resultaat van € 0. Dat geldt eveneens voor de volgende jaren in de planperiode.

3.6 Waterschapsbelastingen

WBL is een uitvoeringsorganisatie voor de taak zuiveringsbeheer. De hiervoor benodigde middelen worden ontvangen van het Waterschap Limburg. Het WBL is niet bevoegd om zelf waterschapsbelastingen te heffen. Deze paragraaf is daarom voor WBL niet van toepassing.

3.7 Financiering

De uitgaven van WBL worden enerzijds gefinancierd uit de exploitatiebijdrage van Waterschap Limburg en anderzijds middels kortlopende en langlopende leningen. Langlopende geldleningen worden in de regel alleen dan afgesloten als dat past binnen de lange termijn financieringsbehoefte. Het toegepaste lineair aflossingsregime leidt tot een gespreide herfinanciering en vermijdt grote renteschokken. Overeenkomstig het financieringsstatuut wordt het grootste deel van de WBL-activa met lang vreemd vermogen gefinancierd.

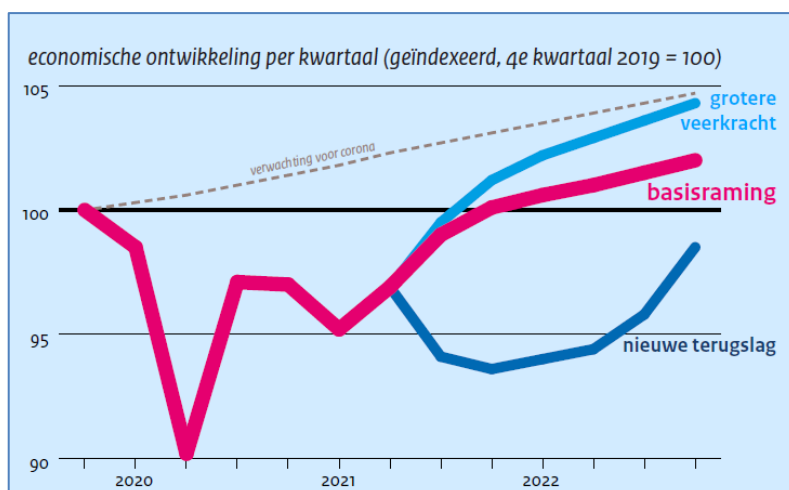
3.7.1 Financieringsstatuut

Onder treasury wordt verstaan het sturen en beheersen van, het verantwoord over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Dit ten dienste van de publieke taak van het WBL. Het Financieringsstatuut heeft tot doel een formeel kader te scheppen waarbinnen de financiering- en beleggingsactiviteiten van WBL plaatsvinden.

Het Financieringsstatuut is in 2017 geactualiseerd naar aanleiding van gewijzigde wetgeving en in december 2017 door het Algemeen Bestuur vastgesteld.

3.7.2 Algemene externe ontwikkelingen

De in 2020 opgetreden Corona pandemie en de daaraan te wijten gezondheids crisis grijpt diep in op de samenleving en de economie. Voor het eerst in zes jaar tijd kromp het bruto binnenlands product (bbp). De krimp werd vooral veroorzaakt door de sterk teruggelopen consumptie door huishoudens en de afname van de investeringen droeg hier aan bij. Consumentenprijzen waren in 2020 gemiddeld 1,3% hoger dan in 2019. Een jaar eerder was de prijsstijging nog 2,6%. Ondanks de lagere inflatie behoorde de prijsstijging in Nederland in het afgelopen jaar opnieuw tot een van de hoogste in de eurozone. Ook richting de nabije toekomst zal de Corona pandemie naast effecten op gezondheid, welzijn etc. ook een duidelijk effect hebben op de economische ontwikkelingen. In de raming (maart 2021) van het centraal economisch planbureau wordt een beeld geschetst waarin de economie veerkracht laat zien. Het economisch herstel versnelt in de tweede helft van 2021, waardoor het bbp in 2021 stijgt met 2,2% en in 2022 met 3,5%.

Bron: Raming maart 2021 (CEP 2021)

3.7.3 De ontwikkeling in de financierings-, beleggings- en vermogensbehoefte

Met als uitgangspunten de beperking van de rentekosten op korte en lange termijn en het minimaliseren van de renterisico's op lange termijn zijn eind 2019 zes geldleningen met een uitgestelde stortingsdatum afgesloten:

Afgesloten geldleningen met uitgestelde stortingsdatum			
Jaar	Stortingsdatum	Looptijd - aflossing	Geldlening
2020	1-dec	20 jaar - lineair	€ 35.000.000
2021	1-dec	20 jaar - lineair	€ 10.000.000
2022	1-dec	20 jaar - lineair	€ 16.000.000
2023	1-dec	20 jaar - lineair	€ 17.000.000
2024	1-dec	20 jaar - lineair	€ 18.000.000
2025	1-dec	20 jaar - lineair	€ 19.000.000
Totaal			€ 115.000.000

De daarbij vastgeklikte rentepercentages zijn beduidend lager dan de rekenrentes waarmee in de vorige Meerjarenraming was gerekend. Het voordelige financieel effect van deze transacties is al verwerkt in de vorige MJR. Naast de reeds afsloten lening in 2020 ter grootte van € 35 mln. was rekening gehouden met aanvullende financiering van € 15 mln. ter dekking van het hoger dan initieel geraamde investeringsbudget in 2020. Deze financieringsbehoefte is in 2020 niet afgedekt middels deze langlopende lening maar kort gefinancierd via kasgeldleningen.

In de oorspronkelijke begroting 2021 werd een financieringsbehoefte berekend van € 10,0 mln welke reeds is afgedekt via de reeds in 2019 afgesloten lening met uitgestelde stortingsdatum. Echter in combinatie met het hoger dan oorspronkelijk geraamde investeringsbudget in zowel 2020 als ook 2021 wordt in 2021 een extra langlopende lening voorzien van € 32 mln. De financieringsbehoefte voor totale planperiode is geactualiseerd.

Door het WBL worden geen beleggingen gedaan en/of deposito's uitgezet.

3.7.4 De ontwikkeling van de renterisiconorm en de kasgeldlimiet

De regels voor een juiste toepassing van het aantrekken van vreemd vermogen zijn vastgelegd in de Wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido). Deze wet heeft als doel een solide financiering en kredietwaardigheid van decentrale overheden te bevorderen en in stand te houden. Om deze doelstellingen te kunnen toetsen hanteert de wet twee instrumenten:

- De renterisiconorm, gedefinieerd als een percentage van de omzet: het totaal van verplichte aflossingen en renteherzieningen mag niet meer bedragen dan 30% van het begrotingstotaal bij aanvang van betreffend jaar.
De norm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering van de vaste schuld te beheersen. Het WBL beperkt het renterisico door tenminste 1x per jaar vaste geldleningen op te nemen met een lineair aflossingsregime.
- De kasgeldlimiet. Bij deze gaat het om het inperken van renterisico's op korte schulden. De voor het WBL toegestane netto korte schuld als gemiddelde per kwartaal bedraagt maximaal 23% van het begrotingstotaal.

bedragen x € 1 mln	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Begrotingstotaal MJR	86,3	89,2	89,9	91,3	91,3	93,0
Kasgeldlimiet = 23%	19,8	20,5	20,7	21,0	21,0	21,4
Renterisiconorm = 30%	25,9	26,7	27,0	27,4	27,4	27,9

3.7.5 Relatie rentevisie en liquiditeitenbeheer

In het verleden werd zo veel mogelijk gestreefd naar een gemiddelde nulstand van het rekening-courantsaldo, waarbij fluctuaties rond dit nulpunt onvermijdelijk waren wegens het niet-synchroon lopen van de uitgaven en ontvangsten. Teneinde te kunnen profiteren van de goedkopere korte rentetarieven, is deze lijn bewust losgelaten. Voorwaarde daartoe blijft uiteraard dat wij binnen de marges van de kasgeldlimiet blijven.

Met andere woorden: per jaar is een negatief rekening-courantsaldo acceptabel, zelfs opportuun, mits dit de limiet van € 19,8 mln (voor het jaar 2022) niet te boven gaat.

Wanneer het negatieve saldo in rekening-courant (te) groot wordt, vindt telkens een afweging plaats wanneer en tot welk bedrag een vaste geldlening moet worden opgenomen resp. een kortlopende kasgeldlening moet worden aangetrokken.

Met de introductie van schatkistbankieren is het uitzetten van overtollige kasgelden in deposito niet meer aan de orde. Bij een rekening-courantsaldo > ca. 0,6 mln, dagelijks te beoordelen, is het WBL verplicht de overtollige middelen uit te zetten bij de schatkist.

Het vigerende financieringsstatuut bevat adequate procedurebeschrijvingen voor het aantrekken van geldleningen en/of kasgeldleningen.

Gevolg van de afspraken over de liquiditeitsstromen tussen het WBL en Waterschap Limburg is dat het renterisico van te late of te vroege heffingsontvangsten bij Waterschap Limburg ligt. Het WBL draagt het renterisico van een verschil tussen een gelijkmatige betaling van de bijdrage door het waterschap en een ongelijkmatig uitgavenpatroon gedurende het jaar. Vooralnog wordt verondersteld dat dit rente-effect budgetneutraal zal blijven.

Gegeven de financieel economische prognoses zijn in afstemming met Waterschap Limburg de rekenuitgangspunten bepaald. Op korte termijn zijn de effecten daarvan beperkt aangezien een deel van onze financieringsbehoefte al daadwerkelijk is vastgelegd en verwerkt in de vorige meerjarenraming. In bijlage 2 zijn rekenuitgangspunten verder toegelicht.

Het betalingsverkeer van WBL is vergaand gedigitaliseerd, zodat de geldstromen volledig "online" worden afgewikkeld.

3.7.6 De waterschapfinanciering

Het WBL is een uitvoeringsorganisatie voor de taak zuiveringsbeheer. De hiervoor benodigde middelen worden ontvangen van het Waterschap Limburg. Het WBL is niet bevoegd om zelf waterschapsbelastingen te heffen. Het Waterschap Limburg betaalde op basis van de vaststelling van de Begroting 2020 maandelijks 1/12-deel van de vastgestelde waterschap bijdrage.

3.8 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de middelen en mogelijkheden, waarover de organisatie beschikt of kan beschikken, om niet begrote kosten te dekken én alle risico's af te dekken waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit

De algemene reserve/risicoreserve dient primair als weerstandsvermogen voor het opvangen van risico's. De nagestreefde omvang van deze reserve is afhankelijk van de mogelijke en de geïventariseerde risico's. Het benodigde vermogen op basis van de geïventariseerde risico's is berekend als een product van: kans van risico maal financieel gevolg.

Op basis van de uitgevoerde risico-inventarisatie heeft het Algemeen Bestuur op 16-09-2020 besloten tot verhoging van de maximaal toegestane omvang van de risicoreserve van € 2,00 mln naar € 3,34 mln. In bijlage 3 is de risicomatrix opgenomen.

De weerstandscapaciteit

De hoogte van de risicoreserve per ultimo 2020 bedraagt € 0,53 mln. Bij de bestemming van het resultaat 2020 is hieraan toegevoegd € 0,67 mln waardoor deze reserve toeneemt tot € 1,2 mln.

Door WBL worden geen voorzieningen aangehouden.

3.9 Bedrijfsvoering

Onder bedrijfsvoering wordt verstaan het geheel van interne organisatieonderdelen en processen die ondersteunend zijn aan de primaire processen.

Behalve ten behoeve van het goede verloop van de primaire processen zijn de ondersteunende processen (= de bedrijfsvoering zoals bedoeld in de regelgeving), essentieel ten behoeve van de waarborging van de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van de beleidsuitvoering. Deze interne organisatieonderdelen en processen vormen onderdeel van de kritische succesfactoren van het programma Zuiveren. Voor een toelichting op de kritische succesfactoren verwijzen wij naar hoofdstuk 2.

3.10 Verbonden partijen

WBL kent één verbonden partij, namelijk de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Verdygo B.V. gevestigd te Roermond, Maria Theresialaan 99. Verdygo B.V. is door WBL opgericht ten behoeve van kennisexploitatie en kennisexploratie in samenhang met de Verdygo Bouw- en Ontwerptechniek, met het doel het exploreren en exploiteren van kennis. Het aandelenkapitaal bedraagt € 20.000 nominaal overeenkomend met 20.000 aandelen. WBL heeft 98% van de aandelen in bezit en heeft 2% van de aandelen om niet overgedragen aan Waterschap Limburg.

Gekoppeld aan de opstartfase van de B.V. heeft het WBL een rekeningcourantkrediet verleend tot maximaal € 0,60 mln. Het financiële risico bedraagt maximaal € 0,62 mln, bestaande uit het ingebrachte aandelenkapitaal en het gemaximeerde rekeningcourantkrediet.

3.11 EMU-saldo 2022-2027

In de Regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) is opgenomen dat in de begroting een raming van het EMU-saldo dient te worden opgenomen. De moeilijkheid is dat waterschappen, net zoals de andere decentrale overheden, een ander boekhoudstelsel gebruiken dan waarop het EMU-saldo is gebaseerd. De waterschappen hanteren het baten- en lastenstelsel, terwijl het EMU-saldo is gebaseerd op transactiestelsel (lees kasbasis). Verder geldt dat het investeringsvolume bij de waterschappen grote invloed heeft op het EMU-saldo. Omdat het investeringsvolume van de waterschappen aanzienlijk is, hebben de waterschappen meestal een EMU-tekort.

Achtergrond EMU-problematiek

In het kader van een verantwoorde ontwikkeling van de economie en het monetaire stelsel binnen de landen die deelnemen aan de EMU (Economische en Monetaire Unie), zijn in het Verdrag van Maastricht een aantal afspraken gemaakt. Een belangrijke afspraak is dat het EMU-tekort (lees overheidstekort) van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Het EMU-saldo is opgebouwd uit het totaal van het Rijk, de sociale fondsen, gemeenschappelijke regelingen en de decentrale overheden. Als de overheden in een jaar meer uitgeven dan ontvangen (op kasbasis) is sprake van een negatief EMU-saldo. De Unie van Waterschappen, IPO en VNG hebben met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlands EMU-tekort voor decentrale overheden. Deze afgesproken ruimte tot en met 2022 bedraagt 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) en is als volgt onderverdeeld: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen. De EMU-referentiewaarde voor de jaren daarna zijn afhankelijk van de onderhandelingen met het nieuw te vormen kabinet in 2021.

Wet Hof

De Wet Hof (houdbare overheidsfinanciën) is op 10 december 2013 aangenomen door de Eerste Kamer. In de wet zijn o.a. de volgende afspraken verwerkt:

- Het Rijk stuurt alleen op het EMU-tekort voor alle decentrale overheden gezamenlijk (Provincies, Gemeenten en waterschappen).
Dit heeft tot voordeel dat hogere EMU-tekorten van de ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar gecompenseerd kunnen worden door lagere tekorten of overschotten van andere groepen;
- Sancties komen pas in beeld wanneer de norm wordt overschreden nadat op alle cruciale momenten bestuurlijk overleg is geweest;
- De kern van de wet is bestuurlijk overleg waardoor een flexibel mechanisme is ontstaan. Alles is bespreekbaar in bestuurlijk overleg en de minister gaat ervan uit dat daarin altijd overeenstemming wordt bereikt. Pas als veelvuldig bestuurlijk overleg niet tot overeenstemming leidt zal de minister een voorgenomen besluit nemen dat aan de Tweede Kamer worden voorgelegd.

De Unie van Waterschappen, VNG en IPO hebben uitgesproken dat hiermee naar verwachting voldoende ruimte is voor alle noodzakelijke investeringen, ook om de gezamenlijke ambities uit het InterBestuurlijk Programma (IBP) te realiseren. Overheden hebben bij de aanpak van grote opgaven gekozen voor interbestuurlijke en interdepartementale samenwerking als één overheid. Voor de waterschappen gaat het dan met name om klimaatadaptatie, de energietransitie en de circulaire economie.

Bij sturing op het EMU-saldo zijn voorbeelden van maatregelen voor de waterschappen onder meer:

- Terugbrengen investeringsniveau;
- Verkorting van de activerings-/afschrijvingstermijn.

Opbouw en berekening van het EMU-saldo (bedragen x € 1.000)	Jaar 2022	Jaar 2023	Jaar 2024	Jaar 2025	Jaar 2026	Jaar 2027	
1. EMU-exploitatiesaldo (vóór gebruik van reserves)	0	0	0	0	0	0	
2. Invloed investeringen (zie staat van vaste activa)	-19.651	-8.641	5.957	6.340	5.129	5.321	
a bruto investeringen	-/	45.026	34.979	20.237	20.374	20.420	20.442
b investeringssubsidies	+	80			0	0	0
c verkoop materiële en immateriële activa	+	0	0	0	0	0	0
d afschrijvingen	+	25.295	26.338	26.194	26.714	25.549	25.763
3. Invloed voorzieningen (zie staat van reserves en voorzieningen)	0	0	0	0	0	0	
a toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	+	0	0	0	0	0	0
b onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-/	0	0	0	0	0	0
c betalingen rechtsreeks uit voorzieningen	-/	0	0	0	0	0	0
d externe vermeerderingen van voorzieningen	+	0	0	0	0	0	0
4. Invloed reserves (zie staat van reserves en voorzieningen)	0	0	0	0	0	0	
a betalingen rechtstreeks uit reserves	-/	0	0	0	0	0	0
b externe vermeerderingen van reserves	+	0	0	0	0	0	0
5. Deelnemingen en aandelen	0	0	0	0	0	0	
a boekwinst	-/	0	0	0	0	0	0
b boekverlies	+	0	0	0	0	0	0
EMU-saldo	-19.651	-8.641	5.957	6.340	5.129	5.321	

Toelichting:

- a bruto investeringen is zonder aftrek van ontvangen bijdragen;
- b betreft de verwachte investeringssubsidies en bijdragen van derden in de WBL-investeringsprojecten.

4 DE BEGROTING NAAR PROGRAMMA'S

Dit hoofdstuk bevat een overzicht van de gerealiseerde netto-kosten van de programma's die zijn opgenomen in de programmaverantwoording.

WBL kent één programma Zuiveren en één kostendrager zuiveringsbeheer.

Voor de gehele planperiode wordt uitgegaan van een geprognosticeerd resultaat van € 0.

bedragen x € 1.000	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Kosten	83.045	86.295	89.159	89.901	91.282	91.278	92.950	95.659	99.805	102.010	103.705
Eigen baten	6.514	6.310	6.475	6.629	6.786	6.956	7.152	7.271	7.399	7.523	7.649
Netto kosten	76.531	79.984	82.684	83.272	84.496	84.322	85.798	88.389	92.405	94.487	96.056
Bijdrage Waterschap	76.531	79.984	82.684	83.272	84.496	84.322	85.798	88.389	92.405	94.487	96.056
Resultaat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

5 DE BEGROTING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTDRAGERS

5.1 Kosten van Bedrijfsondersteuning naar BBP-opzet

De sector Bedrijfsondersteuning verleent ondersteunende werkzaamheden ten behoeve van de primaire procesonderdelen van de uitvoerende sectoren. De hieraan verbonden kosten worden via de ondersteunende beheerproducten doorbelast aan de afnemende sectoren en vervolgens toegerekend aan de beleidsproducten volgens de BBP-opzet (Beleids- en Beheerproces) bij waterschappen.

5.2 De Begroting 2022 naar kostendragers

Begroting 2022 (Bedragen x 1.000 euro)		Bruto kosten	Baten WBL	Netto kosten	Aandeel Zuiverings- beheer	Aandeel Water- systeem
1	Planvorming	714	0	714	714	
11	Eigen plannen	714		714	714	
2	Bouw en exploitatie Zuiveringstechnische werken	80.824	2.471	78.352	78.352	
21	Getransporteerd afvalwater	15.744	1.460	14.283	14.283	
22	Gezuiverd afvalwater	48.696	904	47.792	47.792	
23	Verwerkt slib	16.384	107	16.277	16.277	
4	Beheersing van lozingen	369	571	-202	-202	
41	WVO-vergunningen en meldingen			0	0	
43	Rioleringsplannen en subsidies lozingen	369	571	-202	-202	
6	Bestuur en externe communicatie	1.034	10	1.024	1.024	
61	Bestuur	420	10	410	410	
62	Externe communicatie	614	0	614	614	
81	Dekkingsmiddelen	96	0	96	96	
8101	Onvoorzien	96	0	96	96	
	Doorbaten gecompenseerde kosten van ondersteuning beheerproducten	968	968	0		
	Geactiveerde lasten	2.290	2.290	0	0	
01	Geactiveerde lasten bouw projecten	2.290	2.290	0	0	
	Totaal	86.295	6.310	79.984	79.984	
	Bijdrage Waterschap			79.984		
	Exploitatie-saldo 2022			0		

Naast de uitsplitsing van de begroting naar het aandeel dat betrekking heeft op de Zuiveringsheffing is een vergelijking van de netto-kosten relevant. In meerjarenperspectief ziet de BBP-opstelling er als volgt uit:

NETTO - KOSTEN Exploitatie-uitgaven		Realisatie	MJR	MJR	MJR	MJR	MJR	MJR	MJR
(Bedragen x 1.000 euro)		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
1	Planvorming	563	688	714	731	750	762	782	801
11	Eigen plannen	563	688	714	731	750	762	782	801
2	Bouw en Zuiveringstechnische werken	74.750	75.531	80.824	83.248	83.823	85.034	84.832	86.283
21	Getransporteerd afvalwater	14.569	14.701	15.744	16.272	16.429	16.883	17.170	17.318
22	Gezuiverd afvalwater	42.812	44.359	48.696	50.284	50.493	50.899	50.111	50.969
23	Verwerkt slib	17.369	16.471	16.384	16.692	16.901	17.252	17.551	17.996
4	Beheersing van lozingen	452	335	369	378	380	392	404	413
41	WVO-vergunningen en meldingen	0	0	0	0	0	0	0	0
43	Rioleringsplannen en subsidies lozingen	452	335	369	378	380	392	404	413
6	Bestuur en externe communicatie	871	2.941	1.034	1.060	1.083	1.099	1.126	1.149
61	Bestuur	391	2.360	420	430	440	448	459	470
62	Externe communicatie	480	581	614	630	643	651	667	679
81	Dekkingsmiddelen	0	313	96	361	371	387	399	418
8101	Onvoorzien	0	313	96	361	371	387	399	418
0	Geactiveerde lasten	2.207	2.284	2.290	2.396	2.491	2.588	2.697	2.829
01	Geactiveerde lasten bouwprojecten	2.207	2.284	2.290	2.396	2.491	2.588	2.697	2.829
Door baten gecompenseerde kosten van ondersteunende beheerproducten (reeds toegerekend)		1.015	953	968	985	1.003	1.020	1.038	1.057
TOTAAL Lasten		79.858	83.045	86.295	89.159	89.901	91.282	91.278	92.950
Eigen baten		6.175	6.514	6.310	6.475	6.629	6.786	6.956	7.152
Bijdrage van de Waterschap		74.559	76.531	79.984	82.684	83.272	84.496	84.322	85.798
Totaal Baten		80.734	83.045	86.295	89.159	89.901	91.282	91.278	92.950
Exploitatie-resultaat		876	0	0	0	0	0	0	0

6 DE BEGROTING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN

6.1 Begroting 2022 en MJR

WBL - TOTAAL (alle bedragen inclusief inflatie)									
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2020	Begroot 2021 Primitief	mutatie	Begroot 2022	Meerjarenraming				
					2023	2024	2025	2026	2027
LASTEN									
Externe rentelasten	3.984	3.846	-124	3.721	3.761	3.703	3.485	3.321	3.405
Interne rentelasten	2	10		10	10	10	10	10	10
Afschrijving	23.309	24.630	665	25.295	26.338	26.194	26.714	25.549	25.763
Totaal kapitaallasten	27.295	28.486	541	29.026	30.109	29.907	30.209	28.880	29.178
Salarissen	12.656	14.099	293	14.391	14.813	15.251	15.703	16.169	16.648
Sociale lasten	3.550	3.669	211	3.880	3.996	4.116	4.239	4.367	4.498
Overige personeelslasten	865	947	34	981	1.001	1.077	1.098	1.120	1.143
Personeel van derden	1.748	1.014	214	1.228	1.251	1.166	1.189	1.138	1.161
Voormalig personeel en bestuur	214	91	2	93	95	97	99	101	103
Pers.kosten toe-/doorberekend			0	0		0	0	0	0
Totaal personeelslasten	19.033	19.820	753	20.573	21.156	21.707	22.329	22.894	23.552
Duurzame gebruiksgoederen	572	576	118	695	702	611	624	745	767
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	3.901	4.226	-159	4.067	4.136	4.219	4.304	4.391	4.480
Energie	8.100	8.362	431	8.793	8.995	9.202	9.414	9.632	9.855
Huren en rechten	216	151	-25	126	121	124	119	122	126
Verzekeringen	205	188	4	192	195	199	203	207	212
Belastingen	1.100	1.002	20	1.022	1.042	1.063	1.084	1.106	1.128
Onderhoud door derden	9.678	9.802	568	10.369	10.730	10.639	10.525	10.614	10.704
Overige diensten door derden	9.398	9.910	1.309	11.220	11.537	11.783	12.006	12.207	12.451
Materiaal/km toe-/doorberekend									
Totaal goederen en diensten van derden	33.171	34.216	2.266	36.482	37.458	37.840	38.279	39.025	39.721
Bijdrage aan bedrijven	198	24	19	43					
Bijdragen aan overheden	126	149	-76	73	75	76	78	79	81
Bijdragen aan overigen	35	36	-36						
Totaal bijdragen aan derden	359	210	-93	116	75	76	78	79	81
Toevoegingen aan voorzieningen									
Onvoorzien		313	-217	96	361	371	387	399	418
Totaal toevoegingen aan voorzieningen		313	-217	96	361	371	387	399	418
TOTAAL LASTEN	79.858	83.045	3.249	86.295	89.159	89.901	91.282	91.278	92.950
BATEN									
Financiële baten	30	10		10	10	10	10	10	10
Personeelsbaten	44								
Goederen en diensten aan derden	3.216	3.284	14	3.298	3.361	3.424	3.489	3.555	3.623
Bijdrage van derden	678	937	-224	712	708	703	699	694	690
Interne verrekeningen									
Geactiveerde personele lasten	2.082	2.154	6	2.160	2.266	2.361	2.458	2.567	2.699
Geactiveerde lasten: bouwrente	125	130		130	130	130	130	130	130
Onttrekking aan voorziening									
TOTAAL BATEN	6.175	6.514	-204	6.310	6.475	6.629	6.786	6.956	7.152
NETTO KOSTEN	73.683	76.531	3.453	79.984	82.684	83.272	84.496	84.322	85.798
netto kosten Bedrijfvoering	46.542	48.185	2.913	51.098	52.715	53.506	54.427	55.581	56.760
netto Kapitaallasten	27.141	28.346	541	28.886	29.969	29.767	30.069	28.740	29.038
Bijdrage WATERSCHAP	74.559	76.531	3.453	79.984	82.684	83.272	84.496	84.322	85.798
EXPLOITATIE-SALDO	876								
PERSONEEL									
Aantal formatieplaatsen (fte's)	210,5	211,1		211,1	211,1	211,1	211,1	211,1	211,1

6.2 Baten naar soort Begroting 2022 en MJR

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2020	Begroot 2021 Primitief	mutatie	Begroot 2022	Meerjarenraming				
					2023	2024	2025	2026	2027
81 Financiële baten	30	10	0	10	10	10	10	10	10
8101 Externe rentebaten	28	0	0	0	0	0	0	0	0
8102 Interne rentebaten	2	10	0	10	10	10	10	10	10
8103 Dividenden en bonusuitkeringen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
82 Personeelsbaten	44	0	0	0	0	0	0	0	0
8201 Baten ivm salarissen en sociale lasten	10	0	0	0	0	0	0	0	0
8202 Uitlening van personeel	22	0	0	0	0	0	0	0	0
8203 Uitlening van personeel aan Verdygo BV	12	0	0	0	0	0	0	0	0
83 Goederen en diensten aan derden	3.216	3.284	14	3.298	3.361	3.424	3.489	3.555	3.623
8301 Verkoop van grond	84	0	0	0	0	0	0	0	0
8302 Verkoop van duurzame goederen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8303 Verkoop van overige goederen	36	43	2	44	45	46	47	48	48
8304 Opbrengst uit grond en water	43	27	0	27	27	27	27	27	27
8305 Huuropbrengst uit overige eigendommen	856	902	37	939	958	977	997	1.017	1.037
8306 Diensten voor derden	2.198	2.311	-24	2.287	2.330	2.374	2.418	2.464	2.510
84 Bijdragen van derden	678	937	-225	712	708	703	699	694	690
8401 Bijdragen van overheden	649	937	-225	712	708	703	699	694	690
8402 Bijdragen van overigen	29	0	0	0	0	0	0	0	0
86 Interne verrekeningen	2.207	2.284	6	2.290	2.396	2.491	2.588	2.697	2.829
8601 Onttrekkingen aan voorzieningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8602 Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8603 Geactiveerde lasten	2.207	2.284	6	2.290	2.396	2.491	2.588	2.697	2.829
Totaal opbrengsten WBL	6.175	6.514	-204	6.310	6.475	6.629	6.786	6.956	7.152
Bijdrage Waterschap	74.559	76.531	3.453	79.984	82.684	83.272	84.496	84.322	85.798
Totaal Middelen	80.734	83.045	3.250	86.295	89.159	89.901	91.282	91.278	92.950

6.3 Begroting 2022: De bijdrage van het Waterschap Limburg

De aan het Waterschapsbedrijf Limburg opgedragen taken worden gefinancierd door de deelnemer aan de gemeenschappelijke regeling (Waterschap Limburg). Vertrekpunt hiervoor vormt de vastgestelde begroting voor het WBL (kostendrager zuiveringsbeheer); zie hiervoor hoofdstuk 5.

Van de aldus bepaalde bijdrage wordt door het waterschap per maand een betaling verricht aan het WBL, ter grootte van de jaarbijdrage gedeeld door 12.

7 BIJLAGEN

BIJLAGE 1: Meerjareninvesteringsplan volgens BBP

BIJLAGE 2: Rekenuitgangspunten en waarderingsgrondslagen

BIJLAGE 3: Risicomatrix (vastgesteld door AB 16-09-2020)

BIJLAGE 4: Staat van vaste activa

BIJLAGE 5: Staat van eigen kapitaal, reserve en voorzieningen

BIJLAGE 6: Staat van geldleningen

7.1 Bijlage 1: Meerjareninvesteringsplan volgens BBP

BBP-opzet = weergave naar systematiek Beleids- en BeheerProcessen bij waterschappen.

Het investeringsniveau wordt in 2022 bepaald op € 45 mln en in 2023 bepaald op 35 mln.
In de jaren daarna blijft het volume op het volgens regulier beleid bepaalde niveau weergegeven.

NETTO - UITGAVEN Investeringsen (bedragen x 1.000 euro)	MIP 2020*	MIP 2021	MIP 2022	MIP 2023	MIP 2024	MIP 2025	MIP 2026	MIP 2027	MIP 2028	MIP 2029	MIP 2030	MIP 2031	TOTAAL 2021 t/m 2031
Zuiveringstechnische werken	53.948	38.034	43.326	33.006	18.491	18.614	18.614	18.986	18.776	19.753	20.148	20.229	267.978
Getransporteerd afvalwater	9.418	9.666	3.932	5.002	5.086	5.172	5.260	4.549	4.640	4.733	4.827	4.847	57.713
Gezuiverd afvalwater	43.852	23.992	37.999	26.359	11.727	11.731	11.609	12.658	12.321	13.169	13.432	13.486	188.484
Verwerkt slib	678	4.376	1.395	1.644	1.677	1.711	1.745	1.780	1.816	1.852	1.889	1.896	21.781
Ondersteunend	4.597	2.966	1.620	1.973	1.745	1.760	1.806	1.456	1.749	1.288	1.515	1.410	19.288
Automatisering	928	1.031	1.155	1.425	1.186	1.190	1.224	863	1.144	671	775	778	11.441
Huisvesting + interne faciliteiten	3.651	1.876	465	548	559	570	582	593	605	617	740	632	7.788
Dienstvoertuigen	18	60	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	60
Totaal netto uitgaven	58.545	41.000	44.946	34.979	20.237	20.374	20.420	20.442	20.525	21.041	21.663	21.639	287.267
												Gemiddelde 2021-2031	26.115

* realisatie 2020 inclusief Super Local € 103.000

7.2 Bijlage 2: Rekenuitgangspunten en waarderingsgrondslagen

De algemene ontwikkelingen en uitgangspunten zijn in onderling overleg met Waterschap Limburg bepaald en kunnen worden gesplitst in intern en extern bepaalde factoren.

1. De algemene reserve

WBL heeft geen algemene reserve.

De waarde van de risicoreserve (weerstandsvermogen) bedraagt per ultimo 2020 € 525.000.

Voor het jaar 2022 wordt uitgegaan van een geprognosticeerd resultaat van € 0.

Dat geldt eveneens voor de volgende jaren in de planperiode.

2. De afschrijvingsmethodiek

Voor nieuwe investeringen worden de navolgende afschrijvingstermijnen gehanteerd.

Omschrijving	Afschrijvingstermijn
Civiel-bouwkundige werken	30 jaar
Electro-mechanische werken	15 jaar
Waterstaatkundige werken	30 jaar
Gebouwen (bedrijfsgebouwen en woonruimten)	30 jaar
Automatisering	5 jaar
Inventaris	10 jaar
Immateriële activa	≤ 5 jaar
Tractiemiddelen	< 10 jaar

Op grond, waarop installaties of gebouwen zijn gesitueerd, wordt niet afgeschreven.

3. Inflatie

De Meerjarenraming is mede gebaseerd op de uitgangspunten van het Centraal Economisch Plan (CEP) voor 2021 en 2022 d.d. 31-03-2021.

Het effect van Corona werkt door en de prognoses. Zo stelt het CEP dat het bbp-volume in 2025 3% lager is dan in de verkenning van maart 2020 waar nog geen rekening was gehouden met corona. Dit lagere niveau komt vooral door een lagere trendmatige stijging van de arbeidsproductiviteit als gevolg van gemiste investeringen door de coronarecessie. Het overheidstekort piekt dit jaar op bijna 6% van het bbp en neemt vervolgens af tot 1,7% bbp in 2022. De staatsschuld komt volgend jaar uit op 57% bbp. De economie laat veerkracht zien.

Het economisch herstel versnelt in de tweede helft van dit jaar, waardoor het bbp in 2021 stijgt met 2,2% en in 2022 met 3,5%. De verrassend lage werkloosheid loopt op van 4,4% dit jaar naar 4,7% in 2022.

Door hogere energieprijzen neemt de inflatie toe van 1,1% in 2020 naar 1,9% in 2021, om vervolgens af te zwakken tot 1,4 % in 2022. Voor het eurogebied loopt de inflatie naar verwachting op van 0,3% in 2020 naar 2,1% in 2021, om vervolgens af te zwakken tot 1,5%, onder de doelstelling op middellange termijn van de ECB. Maar er zijn de nog nodige onzekerheden, zoals de in 2021 stijgende olie- en energieprijzen.

Daarnaast is onzeker hoe de economische relatie tussen de EU en het VK zich verder gaat ontwikkelen. Fricities kunnen toenemen, met nadelige gevolgen voor het eurogebied maar vooral voor de Britse economie. Maar het zou ook kunnen dat er aanpassingen komen die de economische schade van Brexit verminderen. Een andere onzekerheid betreft de handelsrelatie tussen China en de VS.

De kans op handelsspanningen tussen de EU en de VS is door de nieuwe regering in Washington afgenomen, maar er blijven een groot aantal lastige dossiers (landbouwproducten, belasting op digitale diensten, etc.).

Er zijn onzekerheden over de doorwerking van de omvangrijke Amerikaanse begrotingsimpuls op de inflatie en rentes in de VS maar ook in het eurogebied

4. Salariskosten

In 2020 is een nieuwe CAO voor waterschapsmedewerkers tot stand gekomen met een looptijd van 1-1-2020 tot en met 31-12-2020. De CAO ingaande 01-01-2021 is nog niet vastgesteld. Voor de nieuwe meerjarenraming houden we vast aan de bestendige gedragslijn. Naast de reguliere verhogingen (o.a. vanwege doorgroei in functieschalen), houden we in 2021 rekening met een indexering van de bruto loonkosten van 2,0%. Ook voor de navolgende jaren gaan we uit van een jaarlijkse stijging van 2,0%. Dit 'opslagpercentage' is niet alleen bedoeld voor de bekostiging van bruto loonstijgingen, maar ook voor secundaire arbeidsvoorwaarden (bijvoorbeeld groei Individueel Keuze Budget) die op basis van de CAO worden afgesproken. Hiermee wordt de bestaande lijn gecontinueerd.

5. Rekenrente

Rente langlopende leningen

Voor 2021 nemen we 0,50% als uitgangspunt voor nieuwe langlopende leningen. Om het meerjarig renterisico te beperken, gaan we voor 2022 uit van 1,00%, 1,50% voor 2023, 1,75% voor 2024, 2,25% voor 2025, 2,75% voor 2026 en vanaf 2027 gaan we uit van een percentage van 3,0%. Deze percentages zijn lager dan de vorige meerjarenraming in verband met de ontwikkelingen en verwachtingen op kapitaalmarkt.

Rente kortlopende leningen

Voor 2021 gaan wij uit van een rentepercentage voor kortlopende geldleningen (< 1 jaar) van 0,0% stijgend tot 0,6% in 2025. Op de langere termijn verwachten we dat dit percentage zal stijgen tot 0,8% in 2026 en 2027 en vanaf 2028 1,0% zal bedragen.

6. Onvoorzien

In de uitgangspunten met betrekking tot de begroting is opgenomen dat de hoogte van het budget voor onvoorzien ca. 0,4% bedraagt van het begrotingstotaal. In 2022 is eenmalig dit bedrag verlaagd met € 250.000.

7. Het Meerjaren-Investerings-Plan

Bij deze MJR is het investeringsvolume opnieuw beoordeeld voor de jaren 2021-2031. Daarbij is rekening gehouden met het normatief uitgavenniveau per jaar en met inflatiecorrectie.

Voor de periode 2021-2031 is in totaal een bedrag van € 287 mln aan effectieve investeringen meegenomen, exclusief duurzaamheidsinvesteringen en het innovatie project Super Local; dit is € 26,1 mln/jaar (zie ook § 2.1.3).

8. Samenvattend

Ten aanzien van de rekenkundige uitgangspunten worden de volgende aannames gehanteerd (deze zijn ambtelijk afgestemd met Waterschap Limburg).

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Inflatie	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Salarissen + sociale lasten	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%
Rente lang	0,50%	1,0%	1,50%	1,75%	2,25%	2,75%	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%
Rente kort	0,0%	0,1%	0,2%	0,3%	0,6%	0,8%	0,8%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%

Waarderingsgrondslagen

De gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn overeenkomstig de nieuwe Waterschapswet en de bepalingen van het Besluit Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW).

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met afschrijvingen bepaald op basis van de verwachte economische levensduur. De afschrijvingstermijn van de immateriële vaste activa bedragen maximaal 10 jaar. De afschrijvingen worden berekend volgens de lineaire methode.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met afschrijvingen en investeringssubsidies (indien van toepassing). De afschrijvingen worden berekend volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur (netto-methode).

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa wordt gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs c.q. duurzame lagere marktwaarde. Indien de waardering negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd.

Immateriële en materiele vaste activa in uitvoering

Vaste activa in uitvoering worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs.

Flottende activa: voorraden

Voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs c.q. nieuw- of marktwaarde verminderd met een afwaardering op basis van ouderdom en toestand code (gebruikt of nieuw). 0 t/m 3 jaar / 100% (nieuw) en 80% (gebruikt), 4 t/m 6 jaar / 80% (nieuw) en 65% (gebruikt) en ouder dan 7 jaar / 60% (nieuw) en 50% (gebruikt).

Flottende activa: vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen wegens verwachte oninbaarheid. Deze voorziening wordt statisch bepaald. De vorderingen zijn direct opeisbaar tenzij dit specifiek vermeld wordt.

Flottende activa: liquide middelen

Liquide middelen worden opgenomen tegen nominale waarde.

Eigen vermogen: algemene reserve

De algemene reserve en de risico-reserve worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Gelet op de bepalingen van de BBVW dat aan een reserve alleen rente kan worden toegevoegd als onderdeel van de resultaatbestemming, wordt binnen de exploitatie geen rente toegevoegd aan de algemene reserves. De bestemming van het resultaat is afhankelijk van besluitvorming door het Algemeen Bestuur. Dit kan leiden tot aanvulling van een eigen reserve of terugstorten aan het Waterschap Limburg. Een negatief resultaat wordt aangezuiverd door het Waterschap Limburg.

Eigen vermogen: reserve innovatie en duurzaamheid

Afhankelijk van het jaarrekeningresultaat kan het Algemeen Bestuur besluiten tot dotatie aan deze reserve tot maximaal € 0,15 mln per jaar, tot een maximale omvang van € 0,45 mln.

Vreemd vermogen: voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd ten behoeve van concrete of specifieke risico's en verplichtingen die op de balansdatum bestaan en waarvan de omvang onzeker is doch redelijkerwijs in te schatten. Daarnaast worden voorzieningen gevormd voor kosten welke in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren. Voorzieningen worden tegen nominale waarde gewaardeerd.

Vreemd vermogen: lang- / kortlopende schulden

Lang- en kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De langlopende schulden betreffen leningen met een oorspronkelijke looptijd langer dan 1 jaar.

Overige activa en passiva

Voor zover in het bovenstaande niet anders is aangegeven worden activa en passiva gewaardeerd op nominale waarde.

Wijze van resultaat bepaling

Het resultaat wordt bepaald door het verschil tussen de opbrengsten uit dienstverlening als gemeenschappelijke regeling aan Waterschap Limburg plus de overige baten, verminderd met de lasten over het boekjaar.

Methode en termijnen van afschrijvingen

De afschrijvingen over de (im)materiële vaste activa worden gebaseerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met investeringssubsidies (indien van toepassing). Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur.

Het WBL hanteert het volgende afschrijvingssysteem:

- gronden: geen;
- bouwkundige investeringen installaties en transportleidingen: 30 jaar lineair;
- elektro en mechanisch voorzieningen: 15 jaar lineair;
- gebouwen: 30 jaar lineair;
- immateriële activa: < 10 jaar lineair;
- inventaris: 10 jaar lineair;
- hardware/automatisering: 5 jaar lineair;
- procesbesturing zuiveringsinstallaties: 10 jaar lineair ;
- procesbesturing gemalen: 5 jaar lineair.

De eerste afschrijving vindt plaats na het moment van ingebruikname van het betreffende actief, waarbij om pragmatische redenen de gedragslijn wordt gevolgd dat wanneer het moment van ingebruikname ligt in de 1^e helft van het jaar de afschrijving over het volledige jaar gerekend wordt; valt de ingebruikname in de 2^e helft van het jaar dan start de afschrijving vanaf het opvolgende jaar.

7.3 Bijlage 3: Risicomatrix (vastgesteld door AB 19-09-2020)

Nr.	Risicogebeurtenis	Gevolgen	Risico score (bruto)	Soort Risico	Soort maatregel	Maatregelen	Risico score (rest)	Bruto bedrag (€)	Netto bedrag (€)
1	Niet tijdig anticiperen op vereiste kennis/vaardigheden m.b.t. nieuwe technologische ontwikkelingen of innovatieve ontwikkelingen.	• Onveilige situaties op RWZI's (bijvoorbeeld ATEX of NEN). • Mis-match beschikbare kwaliteit en organisatiebehoefte. • Innovatieve ontwikkeling in de organisatie loopt niet in de pas met de kennisontwikkeling in de organisatie. • Het leertempo is kleiner dan het verandertempo met als gevolg dat parate kennis en kunde van nieuwe technologieën/innovaties onvoldoende is na overdracht aan de lijn. • Gedwongen uitstroom van medewerkers.	3C	Strategisch Compliance Operationeel	preventief	• Implementatie opleidingsbeleidsplan en strategisch opleidingsprogramma. Doel is dat het leertempo groter is dan het verandertempo. • Jaarlijks opleidingsadvies/leerplan koppelen aan het jaarlijks benodigde opleidingsbudget. • Koppeling aan strategische personeelplanning. • Inzet personeelsgebonden basis budget	3A	712.500	95.000
2	Datalek: Verlies van gegevens a.g.v. diefstal of verlies van laptop, telefoon, etc.	• Imago-/reputatieschade. • Schending privacy medewerkers. • Verlies van informatie • Financiële boetes.	3D	Compliance Operationeel	preventief	• Contractafspraken met leverancier m.b.t. beveiligde digitale verbindingen. • Geautoriseerde beveiligde verbinding (bijv. MDM en token) is verplicht. • Geïmplementeerde procedure melding datalekken ter voorkoming van boetes. • Invulling geven aan het informatie veiligheidsbeleid conform en ITIL processen.	3A	2.375.000	95.000
3	Ombreken risicodekking in geval van brand c.a. calamiteit op een RWZI	• Milieuschade • Imagoschade • Hogere kosten	2D	Compliance Operationeel	preventief	Huidige situatie: keuze gemaakt om dit risico niet te verzekeren of een voorziening op de balans op te nemen.	2D	250.000	250.000
4	Albranden kantoorgebouw (geen dekking van herhuisvesting en andere kosten gedurende periode van herbouw kantoor)	• Geen werkruimte/systemen beschikbaar om werk uit te voeren. • Hogere kosten o.a. im. mogelijke huurkosten ander gebouw en huurdering bestaande huurders. • Immateriële schade. • Datacenter ICT niet beschikbaar (zowel PA als KA)	2D	Compliance Operationeel	preventief	• Brandpreventieve maatregelen • Beschikbaarheid over brand- en inboedelverzekering • Jaarlijkse ontruimingsoefening • Inrichting BHV organisatie. • Thuiswerkfaciliteiten • Uitwijkvoorziening • Implementatie Cloudechnologie (migratietrajecten zijn opgestart)	2C	250.000	75.000
5	Gezondheidsrisico en/of plotselinge uitval personeel.	Bepierking duurzame inzetbaarheid van medewerkers. Imagoschade m.b.t. streven om te komen tot Beste werkomgeving (onderdeel van de Visie) Verstoring bedrijfsvoering	3A	Strategisch Compliance Operationeel	preventief	• Jaarlijkse uitvoering PMO Beleids-RiE en toetsing VGV-cie aan Arb-wetgeving. • Uitvoering Inentingsprogramma. Toepassen op gezondheidsprofielen en vitaliteitsprogramma's. • Toepassing concept 'Arts in Eigen Huis'. Inzet flexibele schil, raamovereenkomst(en). Duurzame inzetbaarheid.	2A	95.000	10.000
6	Het optreden van een epidemie/pandemie (bijvoorbeeld wereldwijde verspreiding van een besmettelijke ziekte, bijvoorbeeld Corona)	• Uitval van medewerkers. • Verstoring bedrijfsvoering (bijv. niet kunnen afzetten van silb, leveranciers kunnen cruciale onderdelen of chemicaliën niet leveren, etc.)	2D	Strategisch Compliance Operationeel	preventief	• Inrichten van de crisisorganisatie (crisiscentrum en crisisteam Directie). • Documenten en instrumenten opgesteld naar aanleiding COVID-19 (corona) waaronder een Dashboard waaruit blijkt wie waar inzetbaar is, welke 1ste en 2de lijns opvang wij hebben, welke risico's er zijn met betrekking tot silb, chemicaliën en transport en wat de status is. • Thuiswerken, besturing op afstand, extra voorraden PBMs	2D	250.000	250.000
7	Plotselinge uitval of deel van twee (bijvoorbeeld energie) en/of grote storingen (bijvoorbeeld mechanisch, elektrisch, proces-technische kennis v/h zuiveringsproces)	Hogere kosten. Hogere kans op het niet voldoen aan wet- en regelgeving (milieuvergunningen). Bijvoorbeeld leidend tot overstort of spuien biogas	3B	Operationeel	preventief repressief	• Assetmanagement (o.a. preventief onderzoek) • LAC dienst (o.a. voorkomen verdere escalatie) • Waar mogelijk inzet eigen buffermogelijkheden.	3B	332.500	332.500
8	Plotselinge uitval transportbelsel (gemaal en/of achterliggende (pers)leiding) (bijvoorbeeld energie) en/of grote storingen (bijvoorbeeld mechanisch, elektrisch).	Hogere kosten. Hogere kans op het niet voldoen aan wet- en regelgeving (milieuvergunningen).	3C	Operationeel	preventief repressief	• Assetmanagement (o.a. preventief onderzoek) • LAC dienst (o.a. voorkomen verdere escalatie) • Waar mogelijk inzet eigen buffermogelijkheden.	3B	712.500	332.500
9	Medewerker (ook inhuur) is betrokken bij een ongeval tijdens werktijden. Als voorbeeld: a) medewerker heeft een verkeersongeval tijdens het vervoer naar een projectwerklocatie b) medewerker krijgt een ongeval op een bouw/werklocatie (eigen werklocatie of klantlocatie, ook in buitenland)	Medewerker en/of verzekeringsmaatschappij van de medewerker legt schadeclaim heer/ imago schade	2C	Compliance Operationeel	preventief repressief	• KAM procedures, inspecties en toetsing volgens wet en regelgeving • Goed werkgeversverzekering, autoverzekering, bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering en ongevallenverzekering • Inzet juridische kennis. • SLA Verdygo BV.	2A	75.000	10.000
10	Medewerker fraudeert waaronder fraude, samenspanning gericht op financieel gewin.	Financiële schadepost / imago schade	2D	Compliance	preventief	• Mandaatbesluiten • Handboek Integriteit • Integriteitcontrole (assessment) • Sociale controle • Inzet juridische kennis • Het financieringsstatuut met daarop gebaseerde AC-IC maatregelen (toepassen van functieschiding + het vier ogen principe) • Fraude verzekering	1C	250.000	7.500
11	Ontstaan van ongedekte schades (bij derden) t.g.v. de uitvoering van een project	Schadeclaims van derden/ imago schade/ontstaan van calamiteiten	2D	Operationeel	preventief	• Technische voorschriften/normen/besteks-eisen, • Vergunningen, • Eisen aan kwalificatie aannemers tijdens aanbesteding. • Risicospreiding/verlegging naar aannemers, CAR en/of WA verzekering incl. primary clause. • Contractmanagement	2B	250.000	35.000
12	Ontstaan van ongedekte schades t.g.v. de uitvoering van een project aan het werk zelf	Onvoorzene financiële kosten/ imagoschade	2D	Operationeel	preventief	• CAR en WA verzekering. • Bouwrechtelijke verhoudingen in overeenkomsten met aannemers.	2C	250.000	75.000

Nr.	Risicogebeurtenis	Gevolgen	Risico score (bruto)	Soort Risico	Soort maatregel	Maatregelen	Risico score (rest)	Bruto bedrag (€)	Netto bedrag (€)
13	(Herstelbare) ontwerpfout, functionaliteit kan worden gehaald door aanpassing van het ontwerp (bijv. aanvullende maatregelen treffen/aanpassingen)	Hogere investeringskosten	2C	Operationeel	repressief	• WA verzekering • Contracten met adviseurs en aannemers waarin aansprakelijkheid beter is geregeld en WBL meer juridisch comfort (juridisch in control) biedt. • Carverzekering dekt ontwerp op moment dat er fysieke schade is. • Assetbase op orde brengen	2C	75.000	75.000
14	Verstrekking van onjuiste informatie van/aan derden in het kader van de WIBON (Wet informatie-uitwisseling bovengrondse en ondergrondse netten en netwerken)	Ontstaan van herstelkosten/imagoschade	2B	Operationeel	preventief	• Continu zorg voor de revisie van de leidingen. • Verplichting: graven van proefsleuven, fouten in het systeem worden hierdoor ondervangen.	2A	35.000	10.000
15	Failissement van aannemer tijdens de uitvoering of het faillissement/opheffen van aannemer/leverancier na oplevering of gereedkomen werk	Onvoorzene financiële kosten	2D	Operationeel	preventief	• Aanbestedingseisen • Bankgarantie • Betalingsregeling • Betalen als er iets geleverd is. • Zekerheden (pandrecht, cessie, eigendomsvoorbehoud, borgstellingen privé of holding etc.).	2C	250.000	75.000
16	Aanpassing infrastructurele werken (niet dijken) door andere overheden die onvoorzien waren	Onvoorzene financiële kosten	2C	Strategisch	repressief	Actualiteit volgen en contacten met andere overheden benutten	2C	75.000	75.000
17	Hoogwater Maas/beken	Onvoorzene financiële kosten	2D	Strategisch	preventief	Voorzieningen tegen hoogwater	2C	250.000	75.000
18	Juridisch beheer eigendommen onvoldoende	Onvoorzene financiële kosten/imagoschade	2B	Strategisch	preventief	• Juridisch beheer eigendommen goed beheren • Inzet juridische kennis • Aansprakelijkheden beperken c.q. uitsluiten	1B	35.000	3.500
19	Betaalverkeer: - er wordt een verkeerde betaling uitgevoerd - nefacturen - dubbele betaling van dezelfde dienstverlening - dubbele betaling factuur (bij dubbele ontvangst zelfde factuur)	Kans op het niet terugontvangen van betaald bedrag	2A	Operationeel	preventief	• Controle door matching met order, beperkte bevoegdheden mutatie crediteurendata. • Financial Control controleert op de vormvereisten van facturen. • Controle financieel systeem op dubbel factuurnummer. • Werken met hashtotalen in het betalingsverkeer	2A	10.000	10.000
20	Niet rechtmatige inkoop- en aanbesteding	Kans op: - opmerkingen bij de jaarrekening of geen goedkeurende verklaring bij de jaarrekening - imagoschade - kans op financieel verlies - claims van concurrerende leveranciers	3A	Compliance	preventief repressief	• Beleid voor inkoop en aanbesteding • AO-IC maatregelen + verantwoordingsplicht verwoord in handboek inkoop en aanbesteding • Check door accountant, interne audit • Spendanalyse	2A	95.000	10.000
21	Risico dat een toegezegde subsidie/bijdrage van derden niet kan worden gedeclareerd, door onvolledige registratie	Kans op financieel verlies	2C	Compliance	preventief	• Check aan welke verantwoordingsplicht moet worden voldaan bij ontvangen van subsidies • Nemen van maatregelen om aan verantwoordingsplicht te voldoen • Inzet externe expertise	2A	75.000	10.000
22	Renterisico	Kans op sterke rentefluctuaties op moment dat nieuwe lening moet worden aangetrokken	2B	Operationeel Compliance	preventief	• Per kwartaal opstellen van een liquiditeitsprognose, conform het financieringsstatuut. • Wettelijke renterisiconorm	2A	35.000	10.000
23	Niet beschikbaar zijn van (delen van) ICT	- Installaties werken niet/lokaal op hand - Geen informatie beschikbaar - Geen communicatie mogelijk	3C	Strategisch	preventief correctief repressief	Inulling geven aan het informatie veiligheidsbeleid conform BJO (BaseLine InformatieVeiligheid Overheid)	2C	712.500	75.000
24	Onverwachte en onvoorzene stijging prijzen	Hogere kosten	2C	Strategisch	Preventief	• Meerjaren inkoopcontracten • Tijdig inkoopmoment klikken	2C	75.000	75.000
25	Indexering van de chemicaliënrijzen	Hogere kosten omdat in de raming van de kosten geen indexering is toegepast	2B	Strategisch	geen	In de begroting is bewust geen rekening gehouden met indexering van de chemicaliënrijzen vanwege de hieraan verbonden onzekerheden	2B	35.000	35.000
26	Verstoring transport en behandeling afvalwater: bijv. calamiteit zoals leidingbreuk, stroomstoring, ongecontroleerde lozingen.	Milieuschade Imagoschade Hogere kosten	3B	Strategisch Compliance	correctief	Calamiteiten bestrijdingsplan voor de afvalwaterinfrastructuur	3A	332.500	95.000
27	Verstoring transport en behandeling afvalwater: bijv. brand, uitval procesautomatisering	Milieuschade Imagoschade Hogere kosten	2B	Operationeel Compliance	preventief	Extra achtervang: Redundante PA omgeving (WALUTER)	2A	35.000	10.000
28	Stagneren van de afzet van reststoffen	Geen afzetmogelijkheid, tijdelijke opslag reststoffen en mogelijk stoppen van installaties met als gevolg hogere kosten. Bijvoorbeeld slib, slibkorrel, zand (a.g.v. Plas)	3D	Operationeel	preventief	• Spreiden risico door meerdere afzetkanalen en huren opslagruimte. • Betere grip op de bedrijfsvoering (capaciteit/kennis/kunde menskracht opgeschaald, grip op inkoop en contractmanagement). • Mogelijk realiseren eigen slibopslag • Contractueel inrichten dat afnemer behoedzamer wordt: garantieverplichtingen, schade ongelimiteerd, etc..	2D	2.375.000	250.000
29	Verstoring van de bedrijfsvoering als gevolg van toepassen niet beproefde technieken	Des-investeringen en versnelde afschrijvingen; hogere kosten.	2D	Operationeel	preventief	Projectorganisatie	2A	250.000	10.000
30	Contractbreuk ten gevolge van wanprestatie leverancier	Kwaliteitsverlies + hogere kosten door inzet extra mensen en middelen	2B	Operationeel	preventief	• Contractmanagement en systematiek van opstellen contracten (bv. gele kaarten en 'past performance'). • Aan de voorkant goede en waterdichte contracten opstellen.	2A	35.000	10.000

Nr.	Risicogebeurtenis	Gevolgen	Risico score (bruto)	Soort Risico	Soort maatregel	Maatregelen	Risico score (rest)	Bruto bedrag (€)	Netto bedrag (€)
31	Verstoring van de bedrijfsvoering door explosie van biogas / gas	Veiligheid, Milieuschade, (des-) investeringen, hogere exploitatie kosten ivm opvang gevolgen	2D	Strategisch Operationeel	preventief	Atex maatregelen en controle op beheer en onderhoud ATEX installaties.	1D	250.000	25.000
32	Bij uitbesteden van de procesvoering, risico van faillissement van het bedrijf (bijv. TDH Venlo)	Kwaliteitsverlies + hogere kosten door inzet extra mensen en middelen	2D	Operationeel	preventief	• Aandacht bij aanbesteding. • Marktonderzoek en contractvorming / -management	2C	250.000	75.000
33	Met terugwerkende kracht naheffing extra afvalstoffenheffing.	Financiële consequentie	2D	Strategisch Compliance	geen	Wordt actief gevolgd door Unie van Waterschappen.	2D	250.000	250.000
34	Langdurige uitval van de slibdrooginstallatie Susteren met als gevolg het niet kunnen afzetten van ontwaterd slib	Financiële consequentie	2D	Strategisch Operationeel	preventief	Technische aanpassingen van de droger en het opzetten van een drogerorganisatie ten behoeve van onderhoud en beheer.	2C	250.000	75.000
35	Het door WBL niet, onjuist of onvolledig naleven en/of uitvoering geven aan contracten met derden (gemeenten)	Milieuschade, imagoschade, financiële schade	2B	Strategisch Operationeel	preventief	• Contracten • Verzekeringen • Contractmanagement	2A	35.000	10.000
36	Het door WBL niet, onjuist of onvolledig naleven en/of uitvoering geven aan contracten en/of samenwerking met derden (bedrijfsleven) en/of het niet ontvangen van de betaling van verrichte en gefactureerde diensten.	Financiële risico's, geen core-business, imagoschade, verantwoordelijkheid als ontwerpende partij	2B	Strategisch Operationeel	preventief	• Contracten • Verzekeringen • Contractmanagement	2A	35.000	10.000
37	Faillissement van bedrijfskritische leveranciers/afnemers (o.a. externe afzet slib)	Milieuschade Verstoring bedrijfsvoering Onvoorziene financiële kosten	2D	Strategisch Operationeel	preventief	• Contractmanagement • Bankgaranties	2D	250.000	250.000
38	Meten van nieuwe gevaarlijke stoffen in het afvalwater a.g.v. vernieuwde en verbeterde analyse- en meettechnieken	Milieuschade, imagoschade, financiële schade	2C	Strategisch Operationeel	repressief	geen	2C	75.000	75.000
39	Het zich voordoen van een grote calamiteit die niet valt onder de reikwijdte van de 'Wet tegemoetkoming Schade bij rampen en zware ongevallen'	Milieuschade, financiële schade	1D	Strategisch Operationeel	repressief	geen	1D	25.000	25.000
40	Nieuwe wet/regelgeving of wijzigingen van richtlijnen van bevoegd gezag met direct effect op de bedrijfsvoering en/of aanbestedingen.	Milieuschade, imagoschade, financiële schade	2B	Strategisch Compliance Operationeel	repressief	geen	2B	35.000	35.000
41	Aansprakelijkheid bij het werken voor derden waarvoor WBL geen dekking heeft onder verzekeringen. Bijvoorbeeld aansprakelijkheid voor schade bij gemeentelijke objecten die niet (volledig) is gedekt door de aansprakelijkheidsverzekering	Financiële schade / imago schade	1D	Operationeel Compliance	preventief	Kwaliteit en competenties medewerkers op voldoende niveau houden om ongewenste situaties te voorkomen	1D	25.000	25.000
TOTAAL								12.067.500	3.336.000

7.4 Bijlage 4: Staat van activa

SVA nr.	omschrijving	Cumulatieven per 31-12-2021			Boek-waarde 31-12-2021	Nieuwbouw derden / Uitgaven	Nieuwbouw derden Subsidies	Geacti-veerde lasten	uitgaven OHW naar SVA 2022	subsid. OHW naar SVA 2022	Inhaal-afschrijving 2022	Afschrijving / aflossing 2022	Cumulatieven per 31-12-2022			Boek-waarde 31-12-2022
		Aanschaf-waarde	Subsidies	Afschrijving / aflossing									Aanschaf-waarde	Subsidies	Afschrijving / aflossing	
Financiële vaste activa		20.000			20.000								20.000			20.000
0301	Aandelen en deelnemingen	20.000			20.000								20.000			20.000
0303	Vaste leningen aan ambtenaren															
0304	Vaste leningen aan overheden															
Immateriële vaste activa		12.577.378	319.820	11.613.261	644.297							264.763	12.577.378	319.820	11.878.025	379.533
0101	Uitgaven afsluiten geldleningen	5.804.457		5.804.457								-	5.804.457		5.804.457	
0102	Uitgaven onderzoek/ontwikkeling	6.772.921	319.820	5.808.804	644.297							264.763	6.772.921	319.820	6.073.568	379.533
0103	Subsidies/ bijdragen aan derden											-				
0104	Afkoopsommen aan overheden											-				
0106	Overige immateriële activa											-				
Materiële vaste activa		904.388.170	53.515.484	630.031.730	220.840.956			41.000.000				25.030.220	945.388.170	53.515.484	655.061.950	236.810.736
0201	Gronden	8.806.269	816.376	-4.236	7.994.129							-	8.806.269	816.376	-4.236	7.994.129
0202	Vervoermiddelen en werktuigen	2.069.058		1.971.339	97.719							101.175	2.069.058		2.072.514	-3.456
0203	Overige bedrijfsmiddelen	41.499.704		27.634.125	13.865.579							2.889.978	41.499.704		30.524.102	10.975.602
0204	Kantoren, centrale werkplaatsen	29.893.293	443.763	19.969.114	9.480.416							977.029	29.893.293	443.763	20.946.144	8.503.386
02071	ZTW: Transportsysteem	271.891.546	30.584.489	200.321.669	40.985.387			8.872.087				4.114.729	280.763.632	30.584.489	204.436.398	45.742.745
02072	ZTW: Zuiveringsinstallaties	484.270.832	20.520.076	325.299.885	138.450.871			29.970.393				15.437.674	514.241.225	20.520.076	340.737.559	152.983.590
02073	ZTW: Slibontwateringsinstallaties	46.679.209	1.149.040	39.206.573	6.323.596			1.368.866				1.085.763	48.048.075	1.149.040	40.292.336	6.606.699
02074	ZTW: Drogers	19.278.259	1.740	15.633.260	3.643.259			788.654				423.872	20.066.913	1.740	16.057.133	4.008.041
0210	Overige materiële vaste activa															
Immateriële vaste activa (OHW)		1.403.674			1.403.674								1,403.674			1,403.674
701101	Uitgaven afsluiten geldleningen															
701201	Onderzoek en ontwikkeling	1.403.674			1.403.674								1,403.674			1,403.674
Materiële vaste activa (OHW)		45.073.737	842.264		44.231.473	42.792.171		2.153.897	-41.000.000				49.019.805	842.264		48.177.541
Gronden																
712001	Vervoermiddelen en werktuigen															
713001	Overige bedrijfsmiddelen	-173.000	23.235		-196.235								-173.000	23.235		-196.235
714001	Kantoren, centrale werkplaatsen	597.458	-108.966		706.424								597.458	-108.966		706.424
717xxx	Zuiveringstechnische werken	44.649.279	927.995		43.721.284	42.792.171		2.153.897	-41.000.000				48.595.347	927.995		47.667.352
Totaal activa		963.462.959	54.677.568	641.644.991	267.140.400	42.792.171		2.153.897				25.294.983	1.008.409.027	54.677.568	666.939.974	286.791.485
Totaal SVA		916.985.548	53.835.304	641.644.991	221.505.253			41.000.000				25.294.983	957.985.548	53.835.304	666.939.974	237.210.270
Totaal OHW		46.477.411	842.264		45.635.147	42.792.171		2.153.897	-41.000.000				50.423.479	842.264		49.581.215

7.5 Bijlage 5: Staat van eigen kapitaal, reserve en voorzieningen

Omschrijving	Stand begin van het jaar 2021	Mutatie*	Stand einde van het jaar 2022	Berekende rente die niet aan de reserve wordt toegevoegd
Reserves				
Algemene reserve	0		0	10.000
Risico reserve	525.135	675.818	1.200.953	
	525.135	675.818	1.200.953	
Reserve innovatie en duurzaamheid	0	0	0	0
Bestemmingsreserve innovatie onderzoeken	0	200.000	200.000	
	0	200.000	200.000	
Bestemmingsreserves:				
Nog te bestemmen exploitatiesaldo	875.818	-875.818	0	
Totaal Eigen vermogen	1.400.953	0	1.400.953	10.000
Voorzienen:	0	0	0	0
Totaal Voorzienen	0	0	0	0
Totaal eigen vermogen / voorzieningen	1.400.953	0	1.400.953	10.000

*) Besluitpunt in het voorstel AB Jaarrekening en jaarverslag 2020

7.6 Bijlage 6: Staat van geldleningen

nr.	Oorspronkelijk bedrag van de lening	Lening-nummer	Rente-percentage	Looptijd in jaren	L= lineaire afl.	Vervaldag rente betaling	Dagen voor Afl.	Dagen na Afl.	Dag. nog niet verschenen	Restant bedrag van de lening per 31-12-2021	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar opgenomen geldleningen	Nog niet verschenen rente per 31-12-2021	Betaalde rente of rentebestanddeel annuïteit	Ten laste van het boekjaar komende rente	Nog niet verschenen rente per 31-12-2022	Aflossing		Restant bedrag van de lening per 31-12-2022	
																Valuta	Regulier		
05/01	15.000.000	1-23897	3,510	20	L	20-jul	7	199	161	161	3.000.000		47.093	105.300	93.527	35.319	20-jul	750.000	2.250.000
06/01	15.000.000	ASN	4,070	20	L	1-nov	10	300	60	60	3.750.000		25.438	152.625	147.538	20.350	1-nov	750.000	3.000.000
09/1	15.000.000	1-26369	3,810	20	L	4-nov	11	303	57	57	6.000.000		36.195	228.600	224.076	31.671	4-nov	750.000	5.250.000
11/1	18.000.000	1-27469	3,080	20	L	1-dec	12	330	30	30	9.000.000		23.100	277.200	274.890	20.790	1-dec	900.000	8.100.000
12/1	23.000.000	1-27795	2,770	20	L	3-dec	12	332	28	28	12.650.000		27.254	350.405	347.927	24.776	3-dec	1.150.000	11.500.000
13/1	10.000.000	1-28205	2,875	20	L	16-dec	12	345	15	15	6.000.000		7.188	172.500	171.901	6.589	16-dec	500.000	5.500.000
15/1	20.000.000	1-28965	1,382	20	L	16-dec	12	345	15	15	14.000.000		8.062	193.480	192.904	7.486	16-dec	1.000.000	13.000.000
16/01	70.432.638	1-29151	2,660	20	L	1-jul	7	180	180	180	52.824.478		702.566	1.405.131	1.358.293	655.728	1-jul	3.521.632	49.302.846
16/1	15.000.000	1-29287	1,010	20	L	1-dec	12	330	30	30	11.250.000		9.469	113.625	112.994	8.838	1-dec	750.000	10.500.000
17/1	15.000.000	1-29633	1,080	20	L	15-dec	12	344	16	16	12.000.000		5.760	129.600	129.240	5.400	15-dec	750.000	11.250.000
18/1	15.000.000	1-29935	1,150	20	L	17-dec	12	346	14	14	12.750.000		5.702	146.625	146.290	5.367	17-dec	750.000	12.000.000
19/1	14.500.000	1-30249	0,195	15	L	10-jul	7	190	170	170	12.566.667		11.572	24.505	23.615	10.682	10-jul	966.667	11.600.000
19/2	24.000.000	1-30414	0,433	20	L	17-dec	12	346	14	14	21.600.000		3.637	93.528	93.326	3.435	17-dec	1.200.000	20.400.000
20/1	35.000.000	1-30383	0,440	20	L	1-dec	12	330	30	30	33.250.000		12.192	146.300	145.658	11.550	1-dec	1.750.000	31.500.000
21/1	10.000.000	1-30384	0,536	20	L	1-dec	12	330	30	30	10.000.000		4.467	53.600	53.377	4.243	1-dec	500.000	9.500.000
21/2	32.000.000		0,500	20	L	1-dec	12	330	30	30	32.000.000		13.333	160.000	159.333	12.667	1-dec	1.600.000	30.400.000
22/1	16.000.000	1-30385	0,638	20	L	1-dec	12	330	30	30		16.000.000			8.507	8.507	1-dec		16.000.000
22/1	26.000.000		1,000	20	L	1-dec	12	330	30	30		26.000.000			21.667	21.667	1-dec		26.000.000
TOTAAL	388.932.638										252.641.145	42.000.000	943.025	3.753.024	3.705.062	895.063	773.385	17.588.299	277.052.846

